

Tema: integration

-aktionsforskning på Blackebergs gymnasium

Uppsats 10 poäng, AUO 3 – korta programmet
Vårterminen 2005
Författare: Joakim Hiort af Ornäs & Anna Weiner
Handledare: Pirjo Lahdenperä

Abstrakt

På inbjudan av Blackebergs gymnasium har vi medverkat som deltagande lärare och forskare under ett projekt för integration. Detta projekt utgörs av mötet mellan en klass med elever av invandrarbakgrund och en klass med elever av företrädesvis svensk bakgrund. Rent praktiskt innebär detta att eleverna under en veckas tid har varit frikopplade från ordinarie schemabunden undervisning och istället deltagit i en serie evenemang med tema integration. Under denna vecka har vi handlett elever och efter bästa förmåga dokumenterat projektet.

Vår metod har varit aktionsforskning. Detta innebär att vi mer eller mindre förutsättningslöst har gett oss in i projektet som deltagare då aktionsforskningen kräver två delar – aktion och forskning. Detta innebär att forskaren även måste vara praktiker. När vi anländer första dagen till Blackebergs gymnasium har vi i stort sett ingen specifik kunskap om vad integrationsveckan rent praktiskt ska komma att innebära. I samtal med lärare och elever har sedan bilden klarnat.

Till det material vi under veckan samlat in ställer vi frågor rörande begreppet integration, hur har detta applicerats under veckan? Hur har lärolaget sett på integration i teorin och i praktiken? Vilka förutsättningar måste eller bör uppfyllas för att ett kvalitativt möte mellan dessa grupper ska bli av? En tredje fråga som vi ställer oss rör eleverna, hur har de sett på veckan? Tycker de att veckan har varit till för svenskfödda elever i samma mån som för elever med utländsk bakgrund? Samma fråga mer öppet formulerad; kan ojämlika förutsättningar ge ett bra möte?

Utifrån dessa forskarfrågor gör vi vissa upptäckter som vi analyserar och reflekterar kring. Den slutsats vi drar blir att integration inte kan vara ett mål man antingen uppnår eller inte uppnår. Integration är en process. Vidare står det klart för oss att begreppet integration i hög grad även innefattar begreppen ömsesidighet och jämlikhet. Vi är övertygade om att integration inte får vara en enkelriktad åtgärd utan att det istället bör ses som en reflexiv process. För att praktiskt genomlys och förmedla detta är ett projekt som integrationsveckan på Blackebergs gymnasium av mycket stort värde.

Nyckelord: interkulturell pedagogik, integration, aktionsforskning.

Förord

Vi avser inte med denna uppsats göra anspråk på att i varje detalj återge det stora arbete och den kraft som lärarlaget tillsammans med elever och annan inblandad personal på Blackebergs gymnasium har lagt ner under arbetet med integrationsveckan. I den mån vi faktiskt har lyckats med att ge en rättvis och intressant bild av skeendet *vill vi tillägna lärarlaget denna dokumentation*. Ett dylikt projekt för integration som integrationsveckan på Blackebergs gymnasium är ingenting man kan förvänta sig. Vad kursplanen påbjuder, och hur en lärare ser på möjligheterna att i verkliga livet omsätta detta påbud, kan många gånger visa sig vara svårt att förena. Det är knappast ett kontroversiellt påstående om skolan idag, att där råder ett glapp mellan vision och verklighet, mellan teori och praktik. *Därför vill vi tacka er, lärare och annan personal på Blackebergs gymnasium samt alla fantastiska elever, för att ni i ert arbete bidrar till att glappet har blivit lite mindre - tack för integrationsveckan*. Tack också för att ni bjöd in oss att vara med, samt för att *ni har fått oss att känna oss välkomna* och därmed underlättat vårt arbete.

Joakim Hiort af Ornäs och Anna Weiner
Stockholm 2005-05-31

1. Bakgrund	1
1.1 Inledning.....	1
1.2 Aktionsforskning.....	1
1.2.1 Tillvägagångssätt och forskarfrågor.....	5
1.2.2 IVIK och PRIVIK	8
1.2.3 Inkluderande och segregerande integration.....	9
1.2.4 Integration, interkultur och internationalisering.....	11
1.2.5 Ett dilemma	14
1.2.6 Förnuft och känsla.....	15
2. FAS 1, Klargörande fas.....	17
2.1 Det tomma arket	17
2.2 Möte med vår kontaktperson.....	17
2.3 Arbetslag K: målsättningar, bakgrund	18
2.4 Möte med klasserna.....	19
2.5 Experter	19
2.6 Vi blir presenterade	20
2.7 Enkäten.....	21
3. FAS 2, Pedagogisk planering	24
3.1 Blackebergs gymnasiums åtagande.....	24
3.2 Schema för temaveckan	25
3.3 Lärarteori och pedagogisk tanke	26
3.4 Varför temavecka?	28
4. FAS 3 , Aktioner – med reflektioner.....	30
4.1 Måndag vecka 15, dag 1.....	30
4.1.1 Isbrytarövningar	30
4.2 Tisdag vecka 15, dag 2.....	32
4.2.1 Filmen diskuteras	32
4.2.2 Genomgång inför grupparbetet	33
4.3 Onsdag vecka 15, dag 3.....	34
4.3.1 Artikelprojektet	34
4.3.2 Teaterframträdande	37
4.3.3 Gästföreläsare.....	37
4.3.4 Grupparbetet fortsätter	39
4.4 Torsdag vecka 15, dag 4.....	39
4.4.1 Svårigheter	39
4.4.2 Problemidentifiering.....	42
4.4.3 Sofia talar ur hjärtat.....	43
4.4.4 Ett lyckat möte	44
4.5 Fredag vecka 15, dag 5.....	44
5. FAS 4, Utvärdering och vidareutveckling av temaarbetet	46
5.1 Enkätsvaren	46
5.2 De olika momenten - ett slags utvärdering.....	46
5.2.1 Vidareutveckling av temaveckan – slutsatser och kommentarer	49
5.2.2 Planering.....	51
5.2.3 Exempel.....	51
5.2.4 Reflektioner om rollen som forskare i aktionsforskning.....	53
5.3 Slutord	54
6. Litteraturlista	56
7. Bilagor.....	57

1. Bakgrund

1.1 Inledning

Läroplanen för lärutbildningen vid Södertörns högskola har en interkulturell profil och samtliga moment under det allmänna utbildningsområdet är inriktade på interkulturalitet. Flera av de kurser vi har läst utgår från kulturella frågor. Dessa har förvisso inte alltid handlat om skillnader grundat i etnicitet, men genomgående är att de vill förmedla en medvetenhet om att vi alla kommer från olika kulturer och traditioner. I läroplanen står också uttryckligen att ”undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov”¹, vilket i praktiken innebär att det måste finnas en medvetenhet hos läraren om elevens bakgrund och villkor.

Som student på en lärutbildning med denna profil är det inte underligt om man kommer att intressera sig för interkulturella frågor. Efter tre terminer på det korta programmet, om inte innan, har engagemanget väckts. Därför känns det spännande och följdriktigt för oss att tacka ja till ett erbjudande av Pirjo Lahdenperä om att få vara med och dokumentera en integrationsvecka på Blackebergs gymnasium. Denna vecka kommer att ge oss en möjlighet att genomföra forskning vilket kommer att dokumenteras i en c-uppsats. Det kan tilläggas att vi som tackar ja till integrationsveckan som uppsatsämne har ingått i samma seminariegrupp sedan kursstarten, varför vi också kände att det skulle vara möjligt att arbeta tillsammans.

Av Lahdenperä förmedlas därefter kontakten med den lärare som kommer att bli vår kontaktperson på Blackebergs gymnasium. Blackebergs gymnasium är förmodligen i första hand intresserade av Lahdenperäs mer etablerade sakkunskap som man nu istället får ta del av indirekt då hon kommer att vara vår handledare.

Efter en viss initial svårighet att per e-post utverka ett möte beger vi oss till Blackebergs gymnasium för att ta reda på mer exakt vad de förväntar sig av vår närvaro och medverkan, och för att hitta en lämplig ingång till vår uppsats. Det vet vi inte då, men eftersom vår metod kom att vara aktionsforskning, är uppsatsarbetet här redan i full gång.

1.2 Aktionsforskning

Vi har för denna uppsats valt att använda oss av aktionsforskning. Men vad är egentligen aktionsforskning? Enligt Karin Rönneman kan aktionsforskning

¹ Lpo 94, under avsnittet *En likvärdig utbildning*

beskrivas som en ansats som tar utgångspunkt i praktiken, verkar för ett samarbete mellan forskare och praktiker och verkar för en forskning som leder till förändring. Aktionsforskning innebär därmed en relation mellan tänkandet om praktiken och handlandet i praktiken. (...) Sammanfattningsvis kan aktionsforskning kännetecknas av att praktikerns frågor leder processen, processen innebär att handlingen iscensätts, följs systematiskt och reflekteras över i samarbete med en forskare. (...) Processen avslutas med någon form av dokumentation.²

Denna definition har för oss inneburit att vi blev inbjudna till Blackebergs gymnasium för att vara med inför och under en temavecka där. Vår kontaktperson på Blackebergs gymnasium uttryckte inledningsvis önskemål om att vi skulle kunna fungera dels som medverkande i projektet – vilket då skulle innebära att vi handledde eleverna, dels som utvärderare när veckan var över. Vi återkommer senare i texten angående denna dubbelroll. Med andra ord var förhoppningen från deras sida att vi efter avslutat projekt kunde komma med idéer och tips om vad som kan förbättras inför kommande år. I princip skulle man därmed kunna säga att ansatsen för denna uppsats och våra frågeställningar handlar om att förbättra en verksamhet. Med andra ord; hur genomför man en projektvecka med integration som tema, och hur uppnås målet ”att mötas” på bästa sätt?

Enligt Rönnerman kan det i aktionsforskning vara lämpligt att använda sig av olika redskap inför analys och slutsats. I och med att man som forskare är mitt uppe i det material man så småningom skall analysera är det bra att dokumentera detta på något sätt. Hon nämner ”eget skrivande”, ”observationer av praktiken” och ”handledning”³. Vi har valt att i det egna skrivandet använda oss av bland annat loggbok.

Vid observationerna har vi valt att teckna ned och analysera extra noga vissa händelser vi funnit vara av särskilt stort intresse. Dessa typhändelser (med Rönnermans terminologi) får stå som exempel eller på andra sätt verka förtydligande i analysen. Typhändelser hjälper till att göra texten djupare och mer levande. Handledningen nämner Rönnerman som det tredje verktyget i aktionsforskning. Vid författandet av just den här uppsatsen har detta inneburit en ”handledning” av en mer utvärderande karaktär än handledningar förmodligen brukar vara annars. Vi har vid tillfällena blivit rådfrågade av personalgruppen i vissa specifika frågor, men mestadels förefaller vår ”input” vara önskad framförallt som utvärdering. Ambitionen från praktikerns sida har framförallt varit att få feedback på det arbete de utfört; detta dels för att

² Rönnerman, K, sid. 13-19, Studentlitteratur, Lund 2004

³ Ibid, sid. 20-24

förbättra verksamheten, dels för att få bekräftelse på utfört arbete. Alla tre redskap Rönnerman nämner har vi använt oss av vid dokumentationen av uppsatsen. Vi har märkt att alla tre behövs för att kunna redogöra för en helhet. Anledningen till detta är förmodligen att redskapen utgör olika fokus på samma fenomen. Egentligen beskriver de samma sak men i olika skeden.

Pirjo Lahdenperä säger i texten *Från monokulturell till interkulturell pedagogisk forskning* att eftersom aktionsforskningen tar sin utgångspunkt i praktiken förutsätter detta att praktikern själv – i det här fallet lärare – är inblandade i forskningsprocessen. Aktionsforskningens väsen är en blandning mellan teori och praktiken, eller kanske snarare ett möte mellan dessa motpoler. Aktionsforskningen kan även sägas vara en ifrågasättande process som ständigt är pågående och aldrig anses vara slutförd. Dock är det ändå så att aktionsforskningen förutsätter förändring och förbättring, ”den kan utgöra ett sätt att få kunskap om den verksamhet som man själv är involverad i genom att man försöker förändra den./ ... /Aktionsforskning kan därmed bli ett verktyg för lärares kompetensutökning, professionalisering och för skolutveckling”.⁴

Reflektionen är en av aktionsforskningens viktigaste byggstenar. Eftersom aktionsforskning innebär en process där praktiken observeras, dokumenteras och utvärderas måste den individuella och den kollektiva reflektionen ges stort utrymme. Det är i reflektionen den nya kunskapen återfinns. Som Karin Rönnerman uttrycker det: ”Till hjälp för denna process brukar man inom aktionsforskningen hänvisa till en cirkel eller spiral där de olika stegen planera – agera – observera – reflektera ingår. Dessa ska dock inte ses som en modell att slaviskt följa utan kan lika väl tjäna som en tankegång att reflektera utifrån.”⁵ Förloppet planera – agera – observera – reflektera förutsätter att praktikern är den som ställer frågorna och bestämmer vad som ska studeras. Det är praktikern som planerar och agerar, även om också forskaren är en av deltagarna. Detta innebär samtidigt att praktikern ställer de frågor man vill ha besvarade. Rönnerman betecknar detta som ett ”bottom-up”-perspektiv.⁶

⁴ Lahdenperä, P, *Utbildning och demokrati*, sid. 54

⁵ Rönnerman, K, sid. 14

⁶ Ibid, sid. 14

Ingrid Berglund på Lärarhögskolan i Stockholm har försökt sammanfatta aktionsforskningens väsen i en litteraturstudie inför sin magisteruppsats. Hon återger att aktionsforskning traditionellt använts bland annat inom tre olika områden,

1. aktionsforskning knuten till skolutveckling
2. aktionsforskning knuten till organisations- och ledarskapsutveckling
3. aktionsforskning knuten till vuxnas lärande och den lokala samhällsutvecklingen.⁷

Då denna uppsats ligger inom området för skolutveckling lämpar sig med andra ord aktionsforskning väl som metod. Detta särskilt då det gäller skol- och klassrumsforskning om man avser att med hjälp av denna:

- Avhjälpa problem som finns i en specifik situation eller att på något sätt förbättra kända förhållanden.
- Ge lärare nya färdigheter och metoder, skärpa den analytiska förmågan och höja självmedvetenheten.
- Tillföra en nyskapande syn på och nya metoder att ta sig an undervisning och lärande i organisationer där man normalt undertrycker nyheter och förändringar.
- Förbättra och öka den vanligtvis dåliga kommunikationen mellan verksamma lärare och akademiska forskare, för att avhjälpa den traditionella forskningens brist på att ge klara förslag till lämpliga åtgärder.
- Vara ett alternativ till den traditionella forskningen, med ett mer subjektivt och impressionistiskt närmande till problemlösning i klassrummet.⁸

Aktionsforskning är ett inte helt problemfritt sätt att angripa ett ämne. Det har väckts kritik mot aktionsforskningen som metod. Denna kritik riktar sig främst mot förhållandet mellan praktik och teori. Det man säger är helt enkelt att det är svårt att förhålla sig vetenskaplig med en metod som förutsätter att man är delaktig som praktiker. Med andra ord menar man helt enkelt att det är svårt att vara vetenskaplig i aktionen. Som Pirjo Lahdenperä uttrycker det:

⁷ Berglund, I, *Aktionsforskning*, sid. 1, Lärarhögskolan i Stockholm 1998-04-25

⁸ Ibid, sid. 1

Den avgörande kompetensen i aktionsforskningen handlar om att kunna pendla mellan praktik och teori; från teori till praktik och tillbaka till teori. Teorin måste ständigt förnyas för att kunna vara användbar i syftet att beskrivas, förstå och hantera den komplexa skolverkligheten.⁹

Vidare säger Matts Mattsson i boken *Att forska i praktiken*, ”att aktionsforskare ofta övervärderar sin egen och forskningens betydelse”. Detta hänger också ihop med att man som aktionsforskare måste vara väl medveten om att de resultat och slutsatser man tar är högst subjektiva. En annan aktionsforskare hade förmodligen fått ett helt annat resultat. Detta innebär dock inget problem och utgör heller inget hot mot aktionsforskningen som metod så länge medvetenheten om problemen med metoden lyfts fram.

I vårt specifika fall har detta – dvs. balansgången mellan praktiker och teoretiker, handledare och forskare – synliggjorts genom att vi skulle ingå i personalgruppen på Blackebergs gymnasium samtidigt som vi skrev vår uppsats. Vi var under temaveckan deltagare, forskare och handledare, något som inte var helt problemfritt. Vi upptäckte redan under första dagen att vi antog olika roller och att dessa roller hade betydelse för hur vi tolkade olika händelser. Det positiva i detta var att vi snabbt blev medvetna om problematiken kring att hålla isär rollerna, vilket bidrog till att analysen kunde bli mer mångsidig. Det bör dock nämnas att det trots medvetenheten är svårt att förhålla sig objektiv när man förväntas vara en del av det man samtidigt ska studera. Därför kommer vi att presentera våra egna reflektioner under hela forskningsprocessen.

1.2.1 Tillvägagångssätt och forskarfrågor

Vi har i arbetet med denna uppsats samlat material på flera olika sätt. Dels bygger uppsatsen som nämnts på aktionsforskning vilket förutsätter aktion, dels krävs vetenskaplighet och en forskaransats vilket gett de sätt på vilka vi dokumenterat aktionen. Detta har i vårt fall inneburit att vi varit deltagare under en integrationsvecka på Blackebergs gymnasium. Vi har funnits med i projektet som handledare och lärare för eleverna, och som utvärderare för personalgruppen som varit inblandad. Vårt deltagande och de olika roller vi haft under veckan har skett på förfrågan från den personalgrupp som varit initiativtagare till integrationsveckan.

Då vi samlade material till denna uppsats använde vi oss av flera olika verktyg. Vi kommer först att i punktform redogöra för de verktyg vi använt, för att i ett andra steg förklara vad

⁹ Lahdenperä, P, *Utbildning och demokrati*, sid. 57

dessa verktyg inneburit just för denna undersökning. Följande moment har legat till grund för vår analys:

- deltagande observation
- enskilda intervjuer
- gruppintervju
- informella samtal med lärare och elever
- loggbok
- personliga erfarenheter från veckan
- enkätundersökning
- diskussioner mellan författarna
- foton

Samtliga dessa verktyg har varit betydande för uppsatsens tillblivelse. Man kan vid första anblicken se att det enda som till viss del kan redovisas kvantitativt är enkätundersökningen, och så kommer också att göras. I övrigt redovisas resultaten i kronologisk ordning och till stor del i berättarform. Vad gäller analysen av det insamlade materialet bör det nämnas att det handlar om tolkningar som gjorts av, i det här fallet, uppsatsens författare. Som alla tolkningar bör även dessa ses som subjektiva. Man kan anta att det finns lika många tolkningar som det finns människor. I detta fall, som i det mesta, är tolkningarna färgade av våra sociala bakgrund, en interkulturell lärarutbildning och förförståelse för den problematik som kan föreligga vid diskussioner som rör ämnen som integration, internationalisering och interkultur.

Valet av verktyg har inte varit slumpartat. Snarare är det så att vi på ett tidigt stadium såg vad som behövdes för att på ett så riktigt sätt som möjligt återge veckan. Att föra loggbok var naturligt eftersom man då får med även detaljer som kan vara viktiga men ändå lätta att glömmas bort. Dessutom förändras berättelsen ju längre bort från händelsen man kommer, något vi ville försöka undvika så långt som det var möjligt. Foton har tagits för att göra berättelsen mer levande. Den deltagande observationen har varit en självklarhet då det rör sig om aktionsforskning. Dessutom har deltagandet varit önskat från den personalgrupp som varit initiativtagare till integrationsveckan. Enskilda intervjuer och gruppintervjuer har genomförts. Det är dock inte alltid dessa har varit formella i den mån att det funnits förbestämda frågor,

utan snarare har dessa präglats av informalitet och legat nära samtalet. Dock skiljer det sig från samtalet i den mån att de frågor som eventuellt ställts nedtecknats tillsammans med de svar vi fått. Vad gäller samtalen har dessa genomförts och nedtecknats efteråt i loggbok, för att sedan återberättas i sitt sammanhang i denna uppsats för att stå som exempel till exempelvis påståenden. Det bör nämnas att intervjuerna återges i uppsatsen baserat på anteckningar som tagits både under och efter intervjutillfället. Ingen bandspelare har använts, ej eller video eller annan form av ”exakt” och ordagrann avskrift eller avbildning av intervjun. Personliga erfarenheter har nedtecknats och ligger till viss del även dessa till grund för analysen. Diskussioner som förekommit mellan författarna har även de haft inverkan.

Vid dokumentationen har vi valt att få med så mycket som möjligt av det som hänt. Självklart är det så att det är omöjligt att få med minsta detalj men ansatsen har ändå varit att så öppet som möjligt nedteckna alla intryck och händelser. Anledningen till detta var dels att vi vid observationstillfället inte var riktigt medvetna om vad som skulle hända eller vad det skulle bli av vår uppsats, dels för att ha så mycket material som möjligt då det var dags att analysera. Eftersom vi hade blivit ombudade från Blackebergs gymnasium att utvärdera veckan för framtida projekt, har även detta färgat våra observationer. Med det menar vi att vi hela tiden försökt se vad som varit bra och mindre bra utifrån målsättningarna för veckan.

Olika faser i aktionsforskning

Vi har vid upplägget av uppsatsen valt att först beskriva vad som hände veckan innan själva projektet drog igång. Denna vecka har vi valt att kalla fas 1. Fas 1 är framförallt en *klargörande fas*, både för läsaren av denna uppsats och då vi upplevde den, klargörande även för oss och vår uppsatsskrivning. Det var under fas 1 vi kom underfund med vår roll på Blackebergs gymnasium och hur vi skulle använda oss av materialet. Fas 2 innefattar *den pedagogiska planeringen* av veckan. Här redovisar vi schemat för projektveckan och går igenom den lärarteori som legat till grund för projektet. Lärarteorin berättar bland annat om varför personalgruppen valt att eleverna skulle få göra vissa aktiviteter och inte andra. I fas 3, *aktionsfasen*, redogör vi för veckan och går då igenom dag för dag. Vi berättar i denna fas om de olika aktiviteterna och redogör även för specifika händelser och kommentarer som gjorts av deltagarna. I fjärde och sista fasen – *utvärdering och vidareutveckling* - presenterar vi slutsatser och lärdomar, utvärderingarna som gjorts av lärare och elever samt en diskussion kring integration och dess svårigheter. Vår ambition är även att själva utvärdera veckan och vad som fungerat och inte fungerat.

Pedagogiska frågeställningar

Till materialet ställer vi frågor rörande begreppet integration, hur har detta applicerats under veckan? Hur har lärarlaget sett på integration i teorin och i praktiken? Vilka förutsättningar måste eller bör uppfyllas för att ett kvalitativt möte mellan dessa grupper ska bli av? Då lärarlaget av olika skäl inte samlats kring en entydig definition av begreppet kommer vår undersökning att - utöver rent dokumenterande inslag - utgöras av en diskussion kring orsaker till varför man inom lärarlaget gör som man gör. En tredje fråga som vi ställer oss rör eleverna, hur har de sett på veckan? Tycker de att veckan har varit till för svenskfödda elever i samma mån som för elever med utländsk bakgrund? Samma fråga mer öppet formulerad; kan ojämlika förutsättningar ge ett bra möte?

1.2.2 IVIK och PRIVIK

De elever som inte uppnår behörighet till gymnasieskolan utgör en mycket heterogen grupp. Utbildningen på individuella programmen måste följaktligen anpassas till individer med olika förutsättningar, intressen och behov.¹⁰

För oss var begreppen IVIK och PRIVIK fram till mötet med vår kontaktperson minst sagt diffusa, kanske kan det vara bra att reda ut begreppen. Den 22 april 2004 kom regeringen med en proposition gällande individuella programmet i gymnasieskolan. Eftersom IVIK och PRIVIK ingår i det individuella programmet berördes även detta i propositionen. Så här skrev man bland annat:

...varje kommun är skyldig att erbjuda gymnasieutbildning i form av specialutformade eller individuella program för de ungdomar som inte tagits in på något nationellt program i gymnasieskolan.¹¹

För invandrare som inte vistats så länge i landet finns olika utbildningsalternativ. Förutsatt att man är behörig kan man börja på ett nationellt program och få extra hjälp t ex i svenska språket. En dylik behörighet förutsätter förutom godkänt grundskolebetyg i svenska eller svenska 2, godkända grundskolebetyg i engelska och matematik. Mot bakgrund av nationella programmet ska man alltså se IVIK och PRIVIK klasserna som studieförberedande alternativ inom ramen för det individuella programmet. IVIK är en allmänt studieförberedande utbildning där man får läsa svenska, engelska och matematik, medan PRIVIK fungerar som

¹⁰ Regeringens proposition 2003/04:140, Skolverket 22/4-2004, sid. 51

¹¹ Ibid, sid. 58

delvis studieförberedande med mycket fokus på svenska språket. Delvis läser man också kärnämnen på nivå med det nationella programmet. Följande finns att läsa om IVIK och PRIVIK på Stockholms stads hemsida:

IVIK är en allmänt studieförberedande utbildning. Här får du läsa kärnämnen; svenska, engelska, matematik bl.a. utbildningens innehåll varierar beroende på dina förkunskaper.

PRIVIK är delvis programförberedande. Tillsammans med de allmänna ämnena läser du vissa karaktärsämnen från nationella program.¹²

På Blackebergs gymnasium finns det en PRIVIK Na-klass och en PRIVIK Sp-klass. De olika beteckningarna ”Sp” respektive ”Na” står för vilken programinriktning de är förberedande för, ”Sp” innebär samhällsprogrammet och ”Na” naturvetarprogrammet. PRIVIK Sp-klassen är den som ska delta i projektet, men även elever ur PRIVIK Na-klassen får vara med. Detta för att i de PRIVIK klasserna går färre elever än i klasserna på det nationella programmet och man resonerar som så att man vill att lika många invandrare som svenskar deltar under integrationsveckan.

Alternativet till IVIK och PRIVIK skulle vara att dessa utbildningar flyttas ut från våra gymnasieskolor och läggs utanför som exempelvis är fallet med särskolor; eller att det inte alls ges någon möjlighet för de elever som är i behov av en individuell studieplan för att kunna fortsätta sina studier, att så göra. Detta skulle i sådana fall innebära att fler elever än idag tvingas ut på en arbetsmarknad utan annan utbildning än den grundskolan har att erbjuda. Syftet med det individuella programmet är dock att verka integrerande vilket då skulle kullkastas.

1.2.3 Inkluderande och segregering integration

I detta vårt första möte med vår kontaktperson kommer vi att diskutera olika former och sätt att se på integration. Här kommer, åtminstone för oss (sannolikt för att vi har läst samma böcker under utbildningen), begrepp som ”inkluderande” och ”segregerande integration”¹³ att passa bra in. Systemet med IVIK och PRIVIK klasser skulle i så fall - enligt oss - kunna kopplas till inkluderande integration. I själva konceptet IVIK och PRIVIK ingår nämligen att klasserna ska vara placerade i samma byggnad som övriga klasser. Det finns i själva

¹²http://www.stockholm.se/templates/template_121.asp_Q_mainframe_E_template_120.asp_Q_number_E_3426_1_A_category_E_495, 2005-05-10, klockan 18:12

¹³ Haug, P, *Pedagogiskt dilemma: Specialundervisning*, Liber distribution, Stockholm 1998, sid. 20-22

konceptet med IVIK och PRIVIK en tydligt uttryckt tanke om att eleverna så snart som möjligt ska slussas in i ”vanliga klasser” på det nationella programmet.

Tycker vi att IVIK och PRIVIK är en bra lösning? Vår kontaktperson, och även vi, menar nog att en ännu mer inkluderande integration vore önskvärd, men att detta skulle kräva något av en revolution av skolväsendet som det ser ut idag. Framförallt skulle en skola, som inte bara i teorin utan även i praktiken anpassade sig efter varje elev, kräva enorma resurser. Det vore väl snarast en utopi, enas vi om, när inte bara skolan utan hela samhället idag genomsyras av och struktureras av ett tänkande kring begreppen norm och avvikelse. Ett samhälle och en skola utan dessa två storheter känns idag tyvärr väldigt avlägset.

Sammanfattningsvis, apropå IVIK och PRIVIK klasser: vi menar alla tre att dessa är tillräckligt goda alternativ i Sverige och i världen som den ser ut idag, eftersom alla alternativ vi kan tänka oss verkar sämre eller orealistiska. I efterhand kan sägas att mötet med vår kontaktperson denna första dag fick oss att börja arbeta med begreppspar norm/avvikelse som redskap för strukturering av ett material vi ännu inte hade en möjlighet att överblicka. På Blackebergs torg senare samma dag kom vi att diskutera möjlig litteratur i ämnet. Efter mötet med vår handledare Pirjo Lahdenperä kom vi att enas om att släppa den idén, vilket i efterhand känns klokt. Inte desto mindre är det ett begreppspar och en indelning vi får anledning att återkomma till under själva integrationsveckan - rent praktiskt i arbetet med de två klasserna som möts, samt under själva skrivprocessen när det är dags att summera och utvärdera det material vi har funnit och samlat.

Tidigare under lärarutbildningen läste vi Peder Haugs bok *Pedagogiskt dilemma: Specialundervisning*. Vi fastnade för hans definitioner av utanförskap och den normdiskussion han för kring begreppen segregering respektive inkluderande integration i boken. Som titeln avslöjar handlar den diskussion Haug för framförallt om specialundervisning, men vi tyckte ändå att hans tankar var applicerbara.

Vi skissade med detta som utgångspunkt upp en möjlig uppsats och kom då fram till att försöka redogöra för ett slags ”bör” representerat av styrdokument som läroplan samt lokal- och kommunal arbetsplan. Detta ”bör” skulle ange fonden för undersökningen och uppsatsen varpå vi skulle skildra temaveckan och samtidigt försöka analysera nämnda styrdokument för att på något sätt placera dessa under någon av Haugs definitioner. Vi kände viss

tillfredsställelse med att ha diskuterat frågeställning och syfte och hoppades nog båda innerligt att mötet med Pirjo Lahdenperä dagen därpå skulle ge oss en skjuts på vägen.

Torsdagen den 7 april åkte vi till Fittja gård för vårt första handledningsmöte med Pirjo Lahdenperä. Vi var båda förväntansfulla och förmodligen också en smula nervösa. Nervositeten berodde till största delen på att vi ännu kände stor osäkerhet inför var den här temaveckan på Blackebergs gymnasium skulle leda oss. Till en början kändes det jättespännande och roligt men nu när verkligheten började krypa inpå insåg vi nog båda att vi verkligen var tvungna att producera något. Efter mötet kände vi att vi kunde göra en disposition av uppsatsen och att det bara var att köra igång och delta i temaveckan, både som handledare, utvärderare och uppsatsskrivande högskolestudenter. Vi berättade under handledningen för Pirjo precis hur de tre första dagarna i Blackeberg fortlöpt. Vi redogjorde för mottagandet från elever och lärare, vi berättade om mötet med biträdande rektor och resten av personalgruppen på veckomötet då vi blev presenterade av rektorn. På så sätt lyckades vi måla upp en bild av läget som vi sedan tillsammans med Pirjo strukturerade upp. Vi kom fram till att det mest givande och relevanta vore att skriva en uppsats med syftet att sluta i en frågeställning som kan användas för vidare forskning. Vi kom också överens om att vi skulle använda oss av dokumentation under temaveckan och dessutom göra en beskrivning av tiden före den, det vill säga vecka 14. För att utvärdera integrationsveckan och få något slags mått på densamma föreslog hon att vi skulle göra en utvärdering med elever och lärare, och dessutom själva göra en utvärdering. Här skulle vi då få användning för den elevenkät vi skrivit ihop och detta skulle leda till att uppsatsen kunde delas upp i fyra större delar; nämligen fas 1, *Klargörande fas*, fas 2, *Pedagogisk planering*, fas 3, *Aktioner med reflektioner*, fas 4, *Utvärdering och vidareutveckling*.

1.2.4 Integration, interkultur och internationalisering

Under arbetsgruppens sista möte inför temaveckan diskuterades det en del kring begreppet integration. Eftersom temat för projektet var just detta tyckte man att det var viktigt med en uttalad definition. Samma begrepp eller ord kan ha olika betydelse för olika människor. Det stämde även i detta fall. Då man inte kunde komma överens om en definition slog man slutligen upp integration i två ordböcker. Inte heller ordböckernas definition kunde man vara helt överens om. Detta gjorde det än mer tydligt än tidigare hur viktigt det är att klart kunna definiera begrepp. Detta dels då man för att kunna uppnå något måste veta vad målet är, dels för att kunna visa vägen dit för andra.

Följande definition av integration finns att läsa i *Bonniers svenska ordbok*: sammanförande till en enhet där delarna samspelar; och integrera: samordna; införliva. *Nationalencyklopedin* har följande definition: process som leder till att skilda enheter förenas; även resultatet av en sådan process. Dessa definitioner kan för vissa betyda att man försöker utjämna olikheter, medan andra hävdar att det i ett begrepp som integration lämnas utrymme för olikheter. Det diskuterades en del kring detta under arbetsgruppens sista möte innan temaveckan. Diskussionen resulterade i att de kunde enas om att de inte var överens om vad integration egentligen betyder och eftersom de inte kunde samsas om en definition fick de lämna det därhän. Som synes är det inte helt enkelt att definiera ord och begrepp vi kanske använder dagligen.

Ett annat ord man på Blackebergs gymnasium valt att framhäva i sin profil är internationalisering. Enligt Nationalencyklopedin innebär internationalisering ”process som leder till att företeelser som tidigare varit inomnationella förflyttas till en mellan- eller överstatlig nivå”. Pirjo Lahdenperä skriver i boken *Interkulturella läroprocesser* att begreppet

internationalisering introducerades i den svenska skolan i och med Lgr 69 och Lgy 70. Internationaliseringen infördes som ett övergripande mål. Lahdenperä säger att detta hängde ihop med den u-landspolitik som fördes i Sverige vid samma tidpunkt. Internationell solidaritet stod i fokus och man ville jobba för ett närmande mellan människor från olika länder. Detta skulle innebära både ett Sverige i världen som världen i Sverige. Lahdenperä förklarar att det på 1980-talet skedde en förskjutning från hemmaplan vilket kom att leda till att begreppet internationalisering framförallt kom att innebära att svenskar åkte ut i världen för en kortare tids studier.¹⁴ På Blackebergs gymnasium innebär internationaliseringen framförallt just det. Man har ett väl utvecklat samarbete med skolor runtom i Europa och samarbetet går ut på att man har utbytesprogram. Detta har fungerat bra och man utökar ständigt den internationella verksamheten. Här bör man dock komma ihåg att

¹⁴ Lahdenperä, P, sid. 105-108

internationalisering inte betyder samma sak som integrering. När man talar om integrering skulle man kunna säga att det innebär att man tar världen till Sverige. Talar man däremot om internationalisering menar man snarare att man flyttar Sverige ut i världen. Visserligen tar man också en del av världen till Sverige genom utbytesprogram men av någon anledning förefaller inte detta vara belagt med samma negativa klang som invandring tyvärr ofta är. Enligt Lahdenperä är ”syftet med internationalisering är internationell förståelse som inkluderar förståelse och respekt för alla folk, för olika kulturer, civilisationer, värderingar och levnadssätt, inklusive inhemska folkliga kulturer och andra nationella kulturer”.¹⁵ Man skulle kanske kunna säga att internationalisering och interkultur på det sättet ligger varandra närmare än begreppet integration gör.

Om begreppet interkulturell skriver Nationalencyklopedin ”avseende processer där människor med olika språk och kulturer kommunicerar med varandra”. Begreppet interkultur rymmer ett större område än både integration och internationalisering. Detta då man säger att det inte bara handlar om utbyte mellan människor från olika länder, utan från olika kulturer i allmänhet. Detta innebär att man även räknar in kulturskillnader inom länder, i detta ligger ekonomisk status, utbildning, yrke, olika traditioner osv. Benedict Anderson skriver i sin bok *Den föreställda gemenskapen* om hur svårt det är att definiera begrepp om det inte finns något att ställa dem mot. Han hävdar bland annat att vi och dom känslor ligger till grund för nationalism. Han lägger inga värderingar i det men för att kunna säga vad jag är måste jag veta vad du är och därmed vad som skiljer oss åt. Han hävdar även att det inom nationsgränserna råder en föreställd gemenskap (därav titeln på hans bok). Med en föreställd gemenskap menar Anderson att man även inom nationens gränser kommer från olika bakgrunder, traditioner och därmed kulturer.¹⁶ Vad gör till exempel din familj på julafton? Hur firar ni? När äter ni er mat och öppnar era julklappar? Gör ni som vi? Kanske firar vi ganska lika men man kan nog ändå vara säker på att variationen i våra traditioner är stora även om vi bor i samma land och talar samma språk. Möjligtvis lever vi i en föreställd gemenskap.

I princip skulle man kunna säga att om integrering innebär att enheter sammanförs och samspelar, betyder interkultur ett möte mellan olika kulturer, och internationalisering ett utbyte mellan olika länder på bortaplan.

¹⁵ Lahdenperä, P, *Interkulturella läroprocesser*, s. 107

¹⁶ Anderson, B, *Den föreställda gemenskapen*, s. 21-30

1.2.5 Ett dilemma

I *Interkulturella läroprocesser* pekar Pirjo Lahdenperä på att det många gånger kan finnas ett glapp mellan lärarens ideal och ambitioner å ena sidan, och vad omständigheterna sedan tillåter å den andra.¹⁷ Detta dilemma som läraren ställs inför kan enligt Lahdenperä användas som utgångspunkt i en reflektion vilken syftar till att ändra på de omständigheter, det kontextuella ramverk vilket sätter gränserna för vad som är möjligt och inte. Lahdenperä gör här en distinktion mellan en genuint uttryckt interkulturell ambition ifrån lärare, skolläring eller lärarutbildning å ena sidan, och vad hon kallar paradmål å den andra.¹⁸ Ett paradmål syftar till att visas upp för omgivningen, och därigenom att höja upp den egna självkänslan.

Ett dilemma som uppstår för lärarlaget på Blackebergs gymnasium redan i planeringen av integrationsveckan gäller vilka av eleverna som ska få vara med och vilka som inte ska få det. Framförallt i PRIVIK-klasserna, men även i Sp-1 klassen, finns elever som av olika anledningar befaras inverka negativt på mötet. Alla lärare brottas med hur man ska kunna förhålla sig till detta. Här finns framförallt två möjliga förhållningssätt. Antingen kan man helt enkelt utesluta dessa som förväntas sänka nivån på mötet för att på så sätt uppnå bästa möjliga resultat för majoriteten. Eller så kan man anse att dessa också har rätt att vara med, att det är skolans uppgift att finnas till för alla.

Dilemmat som visar sig här kan sammanfattas som att den svenska skolan och/eller verksamheten på Blackebergs gymnasium inte klarar av att tillgodose de bägge önskvärda målen ”tillgänglighet för alla” och ”hög kvalitet” på undervisningen; ett dilemma som antagligen de flesta lärare skulle känna igen sig i. Inför framtida projekt i linje med integrationsveckan på Blackeberg, kan det vara av värde om även negativa incidenter dokumenteras och tillåts att bli en utgångspunkt för reflektion. Dessa kan utgöra en viktig utgångspunkt för diskussioner kring hur verksamheten ska planeras i framtiden på kortare och längre sikt. Dessutom kan de föregripa kritik av verksamheten - en kritik med utgångspunkt i icke-redovisade problem kunde hävda att dylika interkulturella projekt ändå inte fungerar för dem som ”är i mest behov av att integreras”. Oaktat att en dylik kritik missar den oundgängligt viktiga dubbelriktade aspekten av integration, är detta en typiskt populistisk invändning som slår an hos många människor. Om däremot svårigheter öppet redovisas och

¹⁷ Lahdenperä, P, *Interkulturella läroprocesser*, s 115

¹⁸ *Ibid*, s 118

bearbetas kan man ur den reflekterande processen vinna en potential för konstruktiva krafter som vill förändra ramarna för verksamheten i enlighet med ett interkulturellt perspektiv.

Om man ändrar detta resonemang ovan så att det mer renodlat kommer att handla om interkulturell undervisning, kan ett medvetet dokumenterande av dilemman vara ett sätt att reflektera kring och medvetandegöra en egen kulturell prägling som annars lätt tas för given. Det kan också vara ett sätt att understryka vikten av att resurser sätts in. I övrigt kan det vara ett sätt att förebygga en kritik vilken syftar till att förklara interkulturell utbildning och dylika insatser som ett resursslöseri. Att helt enkelt bortse från sådan kritik med hänvisning till att den egna verksamheten är självklart god och viktig, och därmed inte behöver utvärderas och dokumenteras, kunde leda till att man tillåter motståndslaget att plocka enkla poäng genom att peka på att den interkulturella verksamheten är idealistisk och verklighetsfrånvärd.

1.2.6 Förnuft och känsla

Sociologen Zygmunt Bauman är väl medveten om förhållandet mellan en rationell och en moralisk diskurs.¹⁹ Dessa löper parallellt genom vår sociala verklighet. Baumans teori, som han förankrar med hjälp av filosofen Emmanuel Levinas²⁰, grundar sig i ett påstående om att det finns en rationell och en moralisk sanning. Ingen av dessa kommer före den andre. Däremot understryker Bauman att vi bör föredra den moraliska aspekten för att den är bättre.

Nämnda dilemma, angående huruvida vissa elever borde få vara med eller inte, leder oss också in på en diskussion om begreppen förnuft och känsla, något alla lärare tvingas bli varse. Det är naturligtvis inte så att lärarna i arbetslaget på Blackebergs gymnasium kan delas in i en varm, känslostyrd eller en kallt beräknande och förnuftig kategori. Dock är det så att vissa tenderar att gilla den förra medan andra ofta föredrar den senare. Säkert är det många gånger så att den ene intar en varmt känslostyrd hållning i trygg vetskap om att en annan intar en förnuftig och kall. På så sätt får man en balans som alla tycker är tillräckligt bra, inte för varm, inte för kall. Andra gånger fungerar detta smått intuitiva samarbete inte lika bra.

Under integrationsveckan kommer dessa rivaliserande synsätt att konkurrera om företrädet. Även i förberedelsearbetet blir detta tydligt då man väljer att motivera Sp 1a elever och PRIVIK elever på olika sätt. Svenskfödda elever motiveras med betyg medan elever med

¹⁹ Bauman, Z, *Det individualiserade samhället*, s 92

²⁰ Levinas, E, *Etik och oändlighet*, s 99

invandrarbakgrund antas vara entusiastiska ändå. Som vi ser det speglar detta inte bara två olika strategier för att få eleverna att mötas, utan även en olikartad syn på integration och på vilka förutsättningarna bör vara för att få till stånd ett bra möte. Givet en rationell diskurs är det naturligt att anta att eleverna kommer att reagera allra bäst på frågan: vad kan jag vinna på att vara här och bjuda till, alternativt förlora på att inte vara här och bjuda till? En moralisk, varm diskurs utgår från att eleverna vill mötas och ha roligt tillsammans, och det behövs därför inget krav på prestation.

Under integrationsveckan händer det vid upprepade tillfällen att vi kommer att relatera olika dilemman till en avsaknad av definition av begreppet integration. Som vi ser det är det en genomgående röd tråd, detta att man inte har pratat ihop sig om vilket ben man i sista hand ska stå på; förnuft eller känsla.

2. FAS 1, Klargörande fas

Samtliga namn i uppsatsen är ändrade för att inte vara utpekande.

2.1 Det tomma arket

Ett tidigt problem som vi ställs inför i arbetet med denna uppsats där även vår egen psykologi och historia är av relevans, blir att bestämma var och när dokumentationen ska börja. Hur avgränsa uppsatsämnet gentemot historiens oändliga armkrokslek av orsak och verkan?

För att komma igång och inte bli sittande för länge inför det tomma arket väljer vi den 2/2 -05 som en relevant tidpunkt att inleda den historia som här ska berättas. Det är då vi får en förfrågan av Pirjo Lahdenperä (sedermera också vår handledare) angående ett uppsatsämne knutet till ett integrationsprojekt som ska äga rum på Blackebergs gymnasium någon gång under våren 2005. Informationen så långt är milt uttryckt knapphändig. I efterhand kan tyckas att vi köper grisen i säcken när vi tackar ja till att medverka i, samt till att, som utgångspunkt för en c-uppsats, dokumentera denna ”integrationsvecka”.

I samband med att vi mer eller mindre osett anmäler vårt intresse för detta uppsatsämne uppmanas vi att ta kontakt med den lärare som är arbetsledare för det arbetslag av lärare som fött fram idén med och det praktiska arrangemanget kring integrationsveckan. Vi får via e-post av nämnda lärare veta att vi är varmt välkomna att studera och dokumentera veckan, men också att man ställer det kravet att vi ska vara med och delta i själva processen, vilket passar oss utmärkt. Allteftersom veckorna går och ingenting mer händer mattas dock vår entusiasm något, en oro smyger sig på. Kanske skulle man se sig om efter en plan B? Nästan två månader har gått när det äntligen börjar röra på sig. Efter ett idogt e-postande fram och tillbaka har vi utverkat ett möte med vår kontaktperson på Blackebergs gymnasium.

2.2 Möte med vår kontaktperson

4/4, en måndag, beger vi oss ut till Blackeberg för ett möte med vår kontaktperson. Skolbyggnaden som möter oss med ett första intryck är i brunt tegel, ganska klassiskt pampig men på något sätt öppen och belägen på en liten höjd med mycket grönt i omgivningen. Solen lyser, fåglarna tävlar om uppmärksamheten med bormaskiner från matsalen där man bygger om. Vad vi säger till varandra på vägen in genom ljushallen och uppför trappan? Ja, att ”här skulle man väl kunna låta sina barn gå i skola”. Och även av vår kontaktperson känner vi oss

väl mottagna. Vi sitter ned i arbetsrummet han delar med bland andra Jonas, medarbetare i arbetslag K och medverkande i den grupp som specifikt har tagit sig an att arbeta med integrationsveckan.

2.3 Arbetslag K: målsättningar, bakgrund

Av vår kontaktperson får vi veta att integrationsveckan är en konkretisering av ett antal målsättningar man i arbetslag K ställt upp för sig inför 2004 och 2005. Denna konkretisering föranleds, åtminstone delvis, av en uppmaning från skolledningen om att man ska vara just mer konkret och tydlig. Bland annat för att det på så sätt ska bli lättare att arbeta mot målen, men också för att det ska vara möjligt att i efterhand utvärdera vad man har åstadkommit.

Dessa målsättningar är uppspaltade på sex punkter. Två av dessa punkter kan sägas ligga till grund för valet av och utformandet av en ”integrationsvecka”. Den första punkten gäller samarbete mellan lärare. Man pratar i arbetslagsplanen om att man ska ge varandra respons genom att auskultera på varandras lektioner. Man pratar vidare om ett samarbete över ämnesgränserna.

Det ämnesöverskridande samarbetet på Blackebergs gymnasium är ännu inte utvecklat till fullo. Möjligen, tillstår man, har man kommit längre i andra arbetslag och på andra skolor i fråga om detta. En omständighet vilken enligt en av lärarna, vittnar om detta motstånd inom arbetslaget, är det faktum att han själv, nyanställd och som saknar en tillsvidareanställning, har blivit utsedd till arbetslagsledare. Den andra punkten vilken har att göra med integrationsveckan avser just en ambition att jobba för integration. Inom arbetslaget finns redan en grupp som jobbar med frågan, och nu ansluter sig även nämnda lärare till den gruppen.

För att sammanfatta så långt är integrationsveckan delvis ett resultat av en önskan från skolledningen om konkretisering av arbetslagets målsättningar. Delvis därför att ideologi och politik naturligtvis spelar en roll här. Enligt lpo 94 ingår det i skolans uppdrag att man ska verka för integration. En annan omständighet som spelar in är förekomsten av PRIVIK och IVIK klasser på skolan.

2.4 Möte med klasserna

Efter mötet med vår kontaktperson är det dags för ett första möte med SP 1a, den klass som ska medverka under integrationsveckan. Detta första möte som inleds dessvärre med att vi kommer en aning sent till lektionen, en omständighet vilken antagligen bidrar något till att det hela blir en smula absurt. När vi kommit in i klassrummet med andan i halsen och presenterat oss för klassen, går det upp för oss, vilket vi inte hade en aning om, att den här lektionen till stor del handlar om att vi ska presentera integrationsveckan vilken vi absolut inte känner att vi har förstått själva på ett bra sätt.

Efter vad som förefaller som en evighet kan vi sluta prata om integrationsveckan. Eleverna får nu i uppdrag att fortsätta sina grupparbeten i svenska och vi sitter ned i olika grupper och kan bekanta oss med eleverna. Sett i backspegeln var det här en ganska rafflande och rolig början. Men vi lovar varandra på resan hem i bilen att inte komma sent mer, samt att vara bättre förberedda på allt vad det nu kan vara som kommer att hända - förberedda som medverkande under integrationsveckan och som författare till denna uppsats.

På onsdag, till PRIVIK Sp klassen, anländer vi i mycket god tid. Vilket möjligen bidrar till att mötet skiljer sig från det vi hade igår med SP1a. Här får vi tillfälle att prata med och säga hej till eleverna allteftersom de "trillar in". Säkert fyra gånger var får vi upprepa för nyanlända att vi kommer från Södertörns högskola och att vi ska vara med under integrationsveckan samt att vi ska skriva en uppsats om allt som vi tillsammans ska få vara med om. En annan skillnad är att lektionen med PRIVIK Sp inte är uppbyggd kring det faktum att vi ska komma dit. För oss känns det ganska bra att sitta med och bara observera.

Sammanfattningsvis kan sägas, om dessa våra första möten med respektive klass, att de har till sin karaktär ganska olika men absolut intressanta och givande, var och en på sitt sätt. Vi har också fått ett och annat och tänka på angående våra dubbla roller som deltagare och vetenskapsmän.

2.5 Experter

På tisdag, samma dag som vårt första möte med eleverna i Sp1a, är vi inbjudna till ett arbetslagsmöte av vår kontaktperson. Återigen visar det sig att här finns förväntningar på oss vi inte har förutsett. Nästan direkt får vi frågan om vad vi tror kan var orsaken till att det är så svårt för invandrare att smälta in i samhället. Som väl är har vi just haft en diskussion i bilen

om varför människor är så misstänksamma mot allt och alla som kan innebära förändring. När vi nu förväntas säga något klokt om svårigheterna med integration kan vi använda oss av den diskussionen. Anmärkningsvärt är dock att man i arbetslaget verkar uppriktigt intresserade av vad vi, två studenter, kan ha att säga om integration, detta fastän flera av lärarna har jobbat i många år med invandrarelever och PRIVIK klasser. Anledningen till att det förvånar är att vi under våra respektive verksamhets förlagda utbildningar inte har blivit bemötta på ett sådant sätt att vi känt att vi i egenskap av studenter skulle ha haft någonting väsentligt att bidra med.

En tanke om detta är att det är i egenskap av den lite annorlunda rollen som ”forskare” vi får en högre status. En annan tolkning av incidenterna är helt enkelt att av olika, för oss okända, anledningar råder ett klimat i arbetslag K där det är möjligt att öppet tro på att lärarstudenter faktiskt kan ha någonting att bidra med utan att ”den som tror gott” behöver förlora i status.

2.6 Vi blir presenterade

Efter arbetslagsmötet på tisdagen ber vår kontaktperson oss att vi ska möta upp honom på expeditionen onsdag morgon 9:15. Det ska hållas personalmöte nämnda morgon och vi kommer vid detta möte att bli presenterade för hela personalgruppen av rektorn. Innan dess, vid 9:15, ska vi få träffa biträdande rektorn och då bli personligt presenterade.

Eftersom biträdande rektorn har mycket att göra blir mötet inte så långt vid detta tillfälle men vi blir vi ännu en gång mycket väl välkomnade och försäkrade om att vår närvaro på Blackebergs gymnasium är önskad. Vi får båda intrycket av att såväl lärare som elever och ledning tycker att det är positivt att vi är där och så även kommer att vara under själva temaveckan. Under mötet med Silverstolpe får vi chans att presentera oss och även göra en kort redogörelse för våra förväntningar inför nästkommande vecka. Biträdande rektor framför även önskemål om att när uppsatsen är färdig få ta del av den, då man menar att det är av värde för kommande år. Han ursäktar även att han inte har tid för ett längre möte men säger också att vi är välkomna under den tid vi är där att boka ny längre tid. Dessutom påpekar han att vi alltid kan ställa frågor till honom om det är något vi undrar över. Vi känner oss uppskattade från alla håll och kanske samtidigt att bördan på våra axlar blir tyngre och tyngre. Man kan fråga sig hur höga skolans förväntningar är på oss och vår uppsats.

Vi kom till Blackebergs gymnasium helt förutsättningslöst och utan förväntningar på hur det hela skulle bli. Hade vi dock haft förväntningar hade mottagandet under den första veckan överträffat dessa. Att bli introducerad för biträdande rektor och av rektor för resten av personalgruppen under deras veckomöte gav tyngd åt vår närvaro.

2.7 Enkäten

Efter att personalmötet avslutats satte vi oss ner för att skriva ihop en utvärderingsenkät. Enkäten var ett önskemål från vår kontaktperson och hans tanke var att eleverna efter temaveckan skulle få utvärdera det som hänt. Enkäten var sedan tänkt ligga till grund för eventuella förbättringar om veckan skulle göras om i framtiden. Vi började vid det här laget förstå att vår närvaro på skolan var av en ännu mer utvärderande och konsultativ art än vi först förstått. Vi kände därför ett visst ansvar varför vi självklart svarade jakande på hans begäran. Eftersom vi vid det här laget inte hade tänkt använda oss av enkäter i uppsatsen formulerade vi först en enkät med några ”kryssa”-frågor som för oss inte sa så mycket men kunde vara av värde för temaveckan kommande år. När vi nu ändå satt och jobbade med en enkät bestämde vi oss dock för att i alla fall formulera några lite mer öppna frågor som kanske kunde komma till användning i uppsatsen. Tanken med de öppna frågorna var att få reda på så mycket som möjligt av elevernas tankar och känslor kring temaveckan utan att ställa direkta frågor. Helt lätt var det inte att formulera enkäten men vi fick till slut ihop ett frågeformulär som vi båda var nöjda med. Här var vi även tvungna att ta hänsyn till att alla elever inte hade samma förutsättningar att förstå vad vi var ute efter, varför vi försökte vara så tydliga i våra frågor som möjligt utan att ”avslöja” för mycket.

När vi utformade våra enkäter apropå utvärdering av integrationsveckan gjorde vi det i två syften. För det första vill vi ge feedback åt lärarna som jobbat med projektet, och för det andra ville vi försöka förstå vad som hände under veckan. Med dubbelt fokus är det dock inte helt lätt att fixera precis vad det är vi vill utvärdera. Till slut enas vi om att vi vill ha så mycket ”tyckande” som möjligt, vi vill helt enkelt veta vad deltagarna (elever, lärare och författarna till denna uppsats) anser om veckan. Vad gäller eleverna torde detta vara ganska oproblematiskt, de får svara på om de tycker att det har varit roligt, tråkigt, intressant etc. Apropå lärarna blir det mer komplicerat eftersom vi beslutat att väga upplevelsen av integrationsveckan mot de förväntningar man haft innan. För oss var det främst den dubbla

rollen som deltagare och forskare som kunde bli intressant och kanske problematisk vid utvärderingen.

Låt oss börja med lärarna. När vi under ett arbetslagsmöte inför veckan ställer frågan om vilka konsekvenser man hoppas på visar det sig vara svårt för lärarna att ge ett tydligt svar. Karin, en av skolans personal, är av den åsikten att själva mötet är gott i sig. Kanske inte nästa vecka, kanske inte om ett år, men någon gång i framtiden kommer eleverna att erinra sig det här mötet med eleverna i den andra klassen, och sätta det i samband med vad som händer i deras liv där och då. Det är på det sättet som erfarenheter görs, menar Karin.

Det är naturligtvis så att integrering inte kan mätas på ett lätt sätt, i timmar och ören. Och i och med integrationsveckans genomförande är arbetsledningens uppmaning till arbetslaget om konkretisering av målsättningarna uppfylld. I övrigt kan tilläggas att skolarbete i allmänhet inte behöver vara möjligt att utvärdera i varje skede, utan kan så att säga kontrolleras över tid. Om man tar som exempel uppdraget att överföra demokratiska värderingar till eleverna, blir det tydligt att kraven på verifierbarhet under vissa moment inte kan vara annat än svaga. Inte desto mindre står det uttryckligen i läroplanen att uppdraget ska utföras - liknande direktiv finns för utvecklandet av ett interkulturellt perspektiv på lärande. Integrationsveckan kan alltså sägas vara en konkretisering av läroplanen. Så långt har man lyckats alldeles förträffligt i arbetslaget. Men på frågan om hur väl man har lyckats med att få eleverna att integreras, mötas - är svaret inte lika enkelt. Man har lyckats realisera läroplanen på ett alldeles föredömligt sätt, men har man lyckats med integrering? Möjligen är det ett problem knutet till samhället som helhet när representanter för icke bedömningsbara moment - men i läroplanen påkallade - måste be om ursäkt för att man inte är klar över hur dessa ska kunna betygsättas.

Det finns ytterliggare skäl att uppehålla sig vid verifierbarhetens vara eller inte vara. Även om det är sant, vilket alla vi som medverkat hoppas och tror, att integrationsveckan på Blackebergs gymnasium kommer att på sikt ge goda konsekvenser, är det med kommande anslag i åtanke, viktigt att kunna visa på resultat. En alltför vag dokumentation utan krav på påvisbara resultat kan visa sig vara ett misstag i förhållande till framtida fördelning av resurser. Utifrån lärarlagets perspektiv kan man därför anta att det finns minst två sätt att använda en utvärdering som denna uppsats. Å ena sidan är det angeläget att få hjälp med diskussionen om vad som fungerat bra och mindre bra inför fortsatta ansträngningar i samma

anda. Man kan också tänka sig att det inte bara är feedback som är viktigt för dem som är involverade i och jobbar med integrationsveckan, utan också själva förekomsten av en dokumentation med viss vetenskaplig status som i rätt sammanhang kan fungera som ett resultat att ”visa upp”.

3. FAS 2, Pedagogisk planering

3.1 Blackebergs gymnasiums åtagande

Nu blev det i alla fall till slut just en projektvecka med integration som tema. Anledningen till att det blev just 1 vecka och inte en längre tid är flera, men kanske framförallt för att arbetsgruppen ansåg det mest genomförbart att koncentrera projektet under en kortare tid. Detta dels för att lärare utanför projektet inte skulle bli så påverkade timmässigt, dels eftersom projektet ingår under samhällsvetenskap och inte något annat ämne, vilket innebär att andra ämnen blir lidande. För att det ska vara möjligt att ha ett större och tidsmässigt längre projekt måste fler lärare samarbeta och fler ämnen integreras under den tiden. Då arbetslagstanken inte slagit igenom till fullo på Blackebergs gymnasium förefaller ett sådant projekt tämligen omöjligt. Då tanken om samarbete väcktes från IVIK/PRIVIK-lärarna hade man inte ämnesövergripande arbetslag på Blackebergs gymnasium, varför IVIK och PRIVIK klasserna var som en egen ö på skolan. Även detta bidrog till att temaveckan kom att dröja 15 år.

Temaveckan på Blackebergs gymnasium är över. De flesta förefaller nöjda, både bland elever och bland personal. Vi sitter runt ett bord för att göra en kort summering och utvärdering av veckan som gått. Pratet är informellt och frågor kring skolans intentioner med profilering som en skola som jobbar för integration och internationalisering genomsyrar samtalet. Det verkar som om det integrationsarbete som påbörjades för ca 15 år sedan kommit av sig något och nu hamnat i skymundan till förmån för annan verksamhet. Det kanske verkar hårt att säga att det är så, men i alla fall kan det konstateras att personalen upplever det så. Det arbete som började för 15 år sedan kändes mycket lovande, tyvärr verkar det som om det inte blev riktigt som vissa trott. Förhoppningarna var väldigt stora och man trodde nog att skolans integrationsarbete skulle utvecklas mer än det har gjort sedan 1980. Man berättar även att tankar om samverkan mellan IVIK/PRIVIK och klasser på ämnesprogrammen har funnits så länge IVIK/PRIVIK funnits på Blackebergs gymnasium. Om man nu funderat i de här banorna under så lång tid och dessutom på en skola som säger sig jobba för integration, varför har man då inte haft sådana här temaveckor tidigare? Svaret på den frågan är inte helt enkel, men förmodligen har det varit svårt att genomföra eftersom det innebär ett mycket stort och omfattande samarbete från lärarnas sida. Detta samarbete skulle – förutom all tid som krävs för planering - betyda att lärare måste

släppa timmar till förmån för ett sådant här projekt, och det är det inte många som är villiga att ställa upp på. I och för sig säger man att då man pratat i termer av ”tema: integration”, har man tänkt sig större projekt än att det skulle förläggas till en vecka.

3.2 Schema för temaveckan

Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
8.45-9.00, Samling och välkomst (sal 112) 9.00-11.30, Isbrytarövningar, dramapedagogen Majsan leder grupperna i sal 112 (Anna, Joakim och Margareta är med). ¹	9.15, Samling vid SF biografen i Kista centrum 9.30-11.30, Film ”En öm kyss” (Medföljande Karin, Anna, Joakim, Jonas, Anders, Margareta och Gustaf).	8.45, Samling i sal 112. Jonas går igenom uppgiften igen. 9.00, Eleverna börjar jobba med artiklarna i sina grupper. Grupprum och datasalar är bokade. (Samtlig inblandad personal hjälper till).	8.45, Samling i sal 112. Anders svarar på frågor. 9.00, Eleverna fortsätter jobba med artiklarna i sina grupper. Grupprum och datasalar bokade. (Samtlig inblandad personal hjälper till)	Randig förmiddag: Inga aktiviteter innan lunch.
12.00, Lunch (buffé) för deltagare sal 112 (Jonas och Anders tar emot maten och serverar)	11.30, Lunch för elever i skolan. Medföljande personal lunchsammanträde i Kista centrum.	11.30, Lunch (skolmat).	11.30, Lunch (skolmat).	12.00, Lunch (buffé) för deltagare sal 112 (Pernilla och Anders serverar)
Randig eftermiddag: Utvecklingssamtal	13.00, Diskussion om filmen. (Karin leder diskussionen). 14.00, Presentation av artikelprojektet (Jonas presenterar). ² 14.15, Tips och rådgivning om artikelskrivande från redaktörerna på <i>Aquila</i> (skoltidn.) Dagen slutar vid 15-tiden.	12.15-13.00, Majsans dramagrupp gör en presentation för samtliga. Plats: aulan. 13.00, Gästtalaren Anders Sundqvist (Rådgivningsbyrån för asylsökande). sal 112. (Karin presenterar Anders). 14.30 Eleverna fortsätter att jobba i sina respektive grupper. Dagen slutar senast 16.00	12.00, Eleverna fortsätter med grupparbetet. Arbeten lämnas in senast 16.00	13.00, Redovisning av artikelprojektet sal 112 (Jonas leder). 14.30, Utvärdering och avslutning. (Karin leder. Anna och Joakim också medverkande).

¹ Indelning i grupper bestående av 5 personer i varje grupp (3 från Sp1a och 2 från PRIVIK) sker vid detta tillfälle.

² Anna och Joakim från Södertörns högskola deltar i projektet – ambulerande handledare för elevgrupperna

3.3 Lärarteori och pedagogisk tanke

En exotiserad tittskåpsundervisning kan ge ”tittaren” en rad faktakunskaper, men den behöver inte skapa ökad förståelse för den andra kulturen. Det behövs något mer, något som kortfattat skulle kunna beskrivas som en dubbelriktad kunskap. Den som studerar en annan kultur måste också få nya kunskaper om sig själv och på grundval av dessa kunna ompröva sin attityd.²¹

Vi vill veta vad arbetsgruppen hade tänkt när de planerat temaveckan. Varför hade man valt att göra vissa aktiviteter? Vad hade man för pedagogisk tanke med planeringen?

Lärarna skulle i vecka 16 - det vill säga veckan efter temaveckan – få göra en utvärdering på projektet. Denna utvärdering behövde sättas i relation till något, detta något var deras egen teori om veckan och de olika aktiviteter man beslutat ha. Det är svårt att utvärdera något man inte vet målet med. Vi hade vid ett flertal tillfällen fått målbeskrivningar på veckan men vi behövde gå djupare än så. Sista dagen vecka 14, fredagen den 8 april, hade personalen ett ”hopsamlingsheat” inför kommande temavecka. Vi var med på mötet och frågade då vad de hade tänkt med de olika övningarna för att på så sätt få reda på lite mer om mål och syfte med veckan och dessutom försöka få en bild av vilka förväntningar de hade. Vi ville veta hur de bestämt vad de skulle göra under temaveckan och varför de hade valt att göra vissa aktiviteter och inte andra. Frågan genererade en längre diskussion än vi trott att den skulle göra. Samtalet började med att de inblandade beskrev hur temaveckan haft sin upprinnelse och avslutades med att de försökte komma överens om en rimlig definition av ordet integration.

Blackebergs gymnasium har under de senaste 15 åren profilerat sig som en skola som står för internationalisering och integration. Det har genomförts många ”mat- och dansdagar” där olika länder representeras av just maträtter eller folkdanser, men eleverna har aldrig fått chansen att mötas på ett djupare plan. Det var i detta temaveckan under vecka 15 år 2005 fick sin grogrund. Margareta och Karin berättar att önskan var att eleverna skulle få en inblick i varandras liv. Målet skulle vara att få eleverna att mötas och lära känna varandra i alla fall lite mer än bara genom maten och dansen. När samtalen kring detta väl var igång började man fundera kring vad som skulle kunna göras och man engagerade bland andra dramaläraren på skolan. Man började så sakteliga i arbetslag K utforma en möjlig väg att gå och då det beslutades vilka övningar och aktiviteter man skulle ha hade man målgruppen i åtanke. Vilka

²¹ Lahdenperä, P, *Interkulturella läroprocesser*, sid. 25

är det som finns här på skolan? Vad har de för bakgrund? Vad skulle kunna vara en gemensam nämnare som de kan samlas kring? Bland annat bestämde man att dramaläraren skulle ha "isbrytarövningar" första dagen så att eleverna inledningsvis fick leka lite tillsammans. Dessutom gick tre personer från arbetsgruppen och såg en film som man senare beslöt att gå och se tillsammans med de båda inblandade klasserna under temaveckan. Ur dessa samtal och diskussioner växte en temavecka fram. Som redan nämnts var målet och tanken med övningarna att få eleverna att mötas. Förhoppningen från personalgruppen är att man genom *temaveckan sätter igång en inre process hos eleverna*. Man är tydlig med att resultatet av detta möte är av mindre vikt och att effekterna av temaveckan kan komma att dröja. Möjligtvis kan man inte se något resultat för de enskilda eleverna förrän om många, många år. Man är medveten om att detta innebär att det på ytan inte kommer att märkas någon skillnad, eleverna kanske inte kommer att börja hälsa på varandra bara för att de fått mötas under en av årets 52 veckor. *Eftersom målet med veckan är att eleverna ska mötas ser man dock inte resultaten som det mest väsentliga*. Däremot bestämdes det även att eleverna skall jobba i grupper med elever från båda klasserna, och att man i det grupparbetet skall intervjua varandra. Intervjuerna skall sedan presenteras skriftligt i form av artiklar, och muntligt vid genomgång temaveckans sista dag. Grupparbetena uppgavs till eleverna i Sp1a ligga inom ramen för samhällskunskapen och vara betygsgrundande. Detta var något man gick ut med för att motivera eleverna. Däremot gjordes inte detsamma i PRIVIK-klassen. Där hoppades man att veckan i sig skulle vara motivation för deltagande.

Motivationsproblem

När eleverna delas upp i grupper och ska arbeta tillsammans med att skriva en artikel, är det inte resultatet - kvalitén på artikeln - *utan processen som är viktig*. Ändå så har man inför arbetet gått ut med den informationen till klass Sp 1 att uppgiften är betygsgrundande. I PRIVIK klasserna däremot har inte betyget använts som ett argument för att motivera eleverna. Lärarna i Sp1 klassen har ansett det som en viktig förutsättning eftersom just den klassen är högpresterande och "betygsfixerad". Lärarna i PRIVIK klasserna har däremot var för sig gjort den bedömningen att betyget inte är ett bra argument. Som det framstår i efterhand har man inte ens tänkt i "dom banorna", utan helt enkelt utgått från att eleverna tycker att det ska bli spännande och roligt med integrationsveckan. Kanske vet man också med sig att för ganska många av PRIVIK eleverna är betyget i sig inte ett starkt argument. Här hamnar lärarna i dilemmat kring när betyget kan användas som morot och när det inte kan det.

Anledningen till att man valt att ha ett grupparbete med intervjuer var helt enkelt för att eleverna skulle lära känna varandra lite bättre och förhoppningsvis se likheter och kunna känna igen sig i varandras historier trots vissa uppenbara skillnader. *Målet med övningen var helt enkelt att minska avståndet mellan eleverna.*

Om man skulle försöka formulera en lärarteori med temaveckan som utgångspunkt; skulle det förmodligen bli att elevernas reaktioner kan komma att dröja och att effekterna av veckan inte kommer att synas på en gång, även om de i vissa fall kan göra det. Detta ses dock, som redan nämnts, inte som något nederlag utan målet har ändå uppfyllts i och med att man skapat en mötesplats där eleverna fått träffas och förhoppningsvis fått lära känna varandra åtminstone lite bättre än de annars hade gjort. Mötet är det centrala för projektet, har eleverna deltagit är således målet uppnått. Vad gäller de olika aktiviteterna har de valts av två huvudanledningar: målgrupp i åtanke och genomförbarhet.

3.4 Varför temavecka?

Lärarrummet på Blackebergs gymnasium är ljust och luftigt. Här kan man få sig en kopp kaffe ur automaten och man kan ta för sig av den gratis frukten (om den finns kvar). Vi sitter med Margareta, PRIVIK lärare på Blackeberg sen över tio år tillbaka. Situationen är sådan att det är oklart om vi gör en intervju eller om vi sitter och småpratar. Liksom i förbifarten nämner vi de fyra i:na. I flera olika sammanhang har vi hört dom nämnas här på Blackeberg. Vi undrar vad de står för och om de finns nedtecknade i någon slags arbetsplan eller dylikt. Margareta berättar att de har att göra med integration, vilket vi hade listat ut. Och vidare att de har att göra med skolans profil på samma sätt som själva tanken bakom integrationsveckan. Här drar vi nu öronen åt oss när vi känner att vi är ett intressant stoff på spåret. Vi börjar ställa riktade frågor.

Enligt en av lärarna är själva upprinnelsen till Blackebergs gymnasiums fyra i:n att den närvarande rektorn börjar på skolan. När vi frågar henne om hon uppfattar skolans uttalade syfte att verka för integrering som seriös, svarar hon med att ge oss en kort historik: för femton år sen hade Blackebergs gymnasium ett rykte om sig att vara en ”vit” skola. Påföljden blev att de flesta svenskfödda eleverna sökte sig dit istället för till S:t Jacobis gymnasium, vilken i sin tur blev i motsvarande grad en ”invandrarskola”. Enligt nämnda lärare är det den

nuvarande rektorn som bestämmer att det här måste man göra någonting åt. Vad man gör är att man fattar beslut om att ta in IVIK och PRIVIK klasser på Blackebergs gymnasium. Allt sedan dess har man, enligt Margareta, kämpat med olika projekt för integration och samarbete.

Exempel på dylika projekt är temaveckor av olika slag. I slutet på förra terminen arrangerades en gemensam jullunch där svenskfödda elever och elever med invandrabakgrund fick ta med sig julmat hemifrån. Bara ett par veckor innan vårt första möte med vår kontaktperson har det arrangerats en ”dansdag” där eleverna fick lära varandra olika danser. Listan kan göras lång och det har hela tiden varit ett väldigt stort ideellt engagemang som legat till grund för projekten. När Margareta ser tillbaka på tiden som har varit tycker hon att det gick lite mindre trögt förut. Varför?

När det gäller betingelser för veckan förefaller det viktigt med rektorns engagemang. För knappa femton år sen, när rektorn var ny, var IVIK och PRIVIK lite av ett flaggskepp för skolan, medan den verksamhet som på ett uttalat sätt syftat till integration på senare år varit ”ganska trött”. Integrationsveckan som vi står inför nu utgör givetvis ett praktfullt undantag härvidlag. Här känner man sig ”verkligen bekräftad som lärare och det är roligt att vara med”. Skolledningen har gått med på att bevilja en budget på femton tusen kronor, vilket är ett bevis om något på att man tar det här projektet på allvar, menar en lärare. I någon mån har här också skjutits till tid för planering av veckan.

För rektorn på skolan är det här en värdig punkt att sätta nu när han efter femton år på Blackebergs gymnasium ska flytta till annan skola. En rektorstjänst på Blackebergs gymnasium, som enligt vad vi har fått höra inleddes med innerligt engagemang för integration, avslutas nu i samma anda. En viss oro inför kommande läsår och ny rektor ansas bland personalgruppen. Kommer tillträdande rektorn gå på samma linje som den avgående? Vad händer om inte? Ambitionen och viljan är från personalgruppens sida att fortsätta det arbete de i år påbörjat och göra temaveckan till en tradition. För att det ska kunna bli verklighet behövs förutom engagerade lärare, en lika engagerad skolledning som dessutom är villig att avsätta tid och pengar.

4. FAS 3 , Aktioner – med reflektioner

4.1 Måndag vecka 15, dag 1

Måndag morgon och temaveckans första dag. Samtliga deltagare, såväl elever som personal, samlas 8.45 för att ha samling och dricka juice och äta bulle. Rektorn och de båda biträdande rektorerna är också med. Skolledningen har blivit inbjuden att medverka av arbetsgruppen för att man vill visa för eleverna att den här veckan är viktig. Klockan 9.00 drar första aktiviteten igång; isbrytarövningar med dramapedagogen Majsan.

4.1.1 Isbrytarövningar

Först gör vi en variant av hela havet stormar. Det blir riktigt kul och mycket av den nervositet som till en början dallrar i rummet lättar så småningom. Tyvärr bryts den goda och lite upphetsade stämningen med nästa övning som eleverna tycker går lite för långsamt och inte har något tydligt slut. Det är en kontaktövning där deltagarna ska stå blyxtstilla och ha kroppskontakt med varandra. Tanken är att det ska se ut som ett fotografi. Möjligen är det för tidigt på veckan för att göra en sådan övning. Nästa övning är en samarbetsövning där eleverna delas in i de grupper de skall komma att arbeta i under veckan. Samarbetsövningen går ut på att hela gruppen – 5 personer – med hjälp av tre stolar ta sig från ena sidan av rummet till den andra. Vi har på lärarutbildningen gjort samma övning och den kräver verkligen att man samarbetar. Efter dessa inledande ganska fysiska övningar är det dags för övningar av mer teatralisk sort. Här märks blyghet och nervositet igen. Eleverna tycker inledningsvis att det är lite pinsamt att stå med främmande människor och prata ”gibbrisch” – ett låtsasspråk. Något mer avslappnat blir det efter ett tag men fortfarande är det så att vissa grupper inte fungerar alls medan andra klarar uppgiften jättebra. Vi återkommer till detta senare. Nästa övning är ett slags forumteater. Samma problem uppstår här som vid ”gibbrisch”-övningen. Många har svårt att släppa på sig och våga göra bort sig. Det verkar som om många tycker att det är viktigare att bibehålla sin coola attityd än att klara uppgiften. Ändå är det många som genomför övningen och verkar ha riktigt roligt. Dagen avslutas med att vi alla – 60-talet personer – står i ring som ett hockeylag och gör en variant av raketten. Den här övningen gör faktiskt att det känns som om vi alla är en del av ett lag och kanske är det så att denna övning på något sätt är den allra bäst lämpade att avrunda en sådan här dag med.

Det intressanta är att det under dagen faller sig så att en av oss (uppsatsförfattare) antar ett elevperspektiv medan den andre antar ett lärarperspektiv. Detta med påföljd att den av oss som antar elevperspektiv snart blir en naturlig del av sin grupp och deltar i alla övningar som elev. I efterhand när vi ska analysera momentet visar det sig att den av oss som antog elevperspektiv var odelat positiv till övningarna och tyckte att dessa fungerat jättebra. Samtidigt kom det fram när vi delgav varandra våra respektive upplevelser att detta var en i många avseenden exceptionell grupp där samtliga deltagare på ett tidigt stadium sökte kontakt

med varandra och där man inte var särskilt reserverad mot sina gruppmedlemmar. Inte nog med det, här fanns två dramaelever vilka bidrog starkt till att skapa en lätt och avspänd stämning. Den av oss som antog lärarperspektivet var klart mer kritisk till gruppindelningen efter denna temaveckans första dag. Lärarrollen innebar bland annat att hålla uppsikt över och försöka hjälpa igång de grupper där de inte gick så lätt. Ungefär hälften av grupperna fungerade inte alls inledningsvis. Efter lite hjälp och peppning kom ytterligare några grupper igång, men fortfarande var det kanske 4-5 grupper av totalt 11 som inte gjorde de två sista övningarna. Reflektionen var att detta kanske hade kunnat undvikas med en annorlunda gruppindelning. Möjligt är så klart att denna reflektion är felaktig, kanske fanns det ingenting som hade kunnat göra utgångsläget bättre. Anmärkningsvärt är att våra åsikter gick så fullständigt isär. Vi diskuterade en hel del kring detta efter dagens slut och kunde inte annat än enas om att vi inte kunde enas om dagens resultat. Givet den av oss som antog elevperspektivet hade övningen fungerat bra, medan den av oss som axlat lärarperspektivet framhärddade i sin teori om att en jämnare gruppindelning hade varit till gagn för samtliga deltagare. Notera exempelvis att två dramaelever sattes i samma grupp, dessa två hade varit lika bra i varsin grupp och hade - oaktat all övrig hänsyn vid gruppindelningen vilken vi omöjligt kan överskåda - fungerat väl som sporrar för övriga gruppmedlemmar.

Under lunchen som följde efter förmiddagens isbrytarövningar blev eleverna hänvisade att sitta i sina respektive grupper. Lite missnöje uppstod men inga större protester utbröt. Det var väldigt tyst i salen vilket är ett tydligt tecken på att man inte kände riktigt för att sitta på detta sätt. Efter ett tag kunde man dock nöjt konstatera att det uppstått ett lite försynt sorl. Tystnaden uppmärksammades inte bara av oss utan en av lärarna sa att ett delmål för veckan var att det på fredagens lunch skulle vara högre ljudnivå. Detta delmål förefaller i allra högst

grad relevant eftersom syftet med projektet är att skapa en mötesplats för personer som annars kanske inte skulle mötas.

Samtliga elever – med undantag för tre stycken – tyckte att övningarna under måndagen var roliga och viktiga. Även personalgruppen verkar i stort sett eniga i sina utlåtanden, och vi med den: måndagsförmiddagen har varit betydelsefull. Skulle något behöva ändras på har det i sådana fall att göra med gruppindelningen och det är något som då är genomgående för hela veckan och inte unikt vid enbart detta tillfälle. Att tänka på är att eleverna så långt förefaller nöjda och detta bör än så länge tyda på att även gruppindelningen varit lyckad. Kanske också att det skulle ha varit ett tydligare slut och en tydligare början på aktiviteten.

4.2 Tisdag vecka 15, dag 2

På tisdags morgonen samlades vi alla vid SF-biografen i Kista centrum för att se ”En öm kyss”. Filmen visade sig vara en Romeo och Julia historia med samtida Skottland som arena. Mannen (Casim) och kvinnan (Roisin) försöker övervinna de krav som ställs av respektive kulturer och vägrar låta sin kärlek underkuvas. Efter filmen åkte eleverna tillbaka till skolan för att äta lunch och personalgruppen stannade i Kista för lunchsammanträde. Under lunchsammanträdet gick diskussionerna heta om filmen. Slutsatsen var att filmen hade varit bra och relevant och förhoppningen att den skulle generera en intressant diskussion vid återkomsten till skolan var stor. Det beslutades också vilka frågor Karin (diskussionens ledare) skulle ställa till eleverna för att få igång diskussionen.

4.2.1 Filmen diskuteras

Väl tillbaka i skolan samlades alla deltagare i sal 112 och frågorna som diskuterats fram under lunchen ställdes till eleverna som satt i sina respektive grupper. Eleverna fick veta att de hade 10 minuter att sammanfatta vad de hade tyckt i de olika frågorna och sedan skulle alla grupper redovisa i helklass. Ett dovt mummel bredde ut sig och så småningom blev det ganska hög ljudnivå i salen. Generellt kan sägas att eleverna var ganska överens om filmen och dess tema och huvudpersonernas handlande. Inga överraskande svar eller åsikter. Möjligtvis hade man här lagt tyngdpunkten på fel ställe.

Kanske skulle diskussionen varit bättre att ha bara i smågrupper? Även om det är roligt att höra vad alla tyckte kan det vara så att de hade mötts på ett djupare plan om de fått sitta och diskutera bara några få under en längre tid. Hade frågorna förberetts bättre hade man kanske kunnat få ut mycket mer. Ett bättre diskussionsunderlag med fler frågor hade kunnat ge en mycket bra och givande stund. Diskussionen hade kunnat utgöra en språngbräda inför grupparbetet som skulle dra igång på onsdagen. Faktiskt var diskussionen en av veckans viktigaste

övningar eftersom man lär känna andra på ett lättsamt sätt när man har en gemensam utgångspunkt – nämligen att alla sett filmen och blivit påverkade av den, säkerligen inte på samma sätt men ändå påverkade. Som det blev nu var de flesta i personalgruppen nöjda medan ungefär hälften av eleverna tyckte diskussionen varit tråkig och onödig. Möjligtvis hade man kunnat göra diskussionen relevant för samtliga med ett annat upplägg?

4.2.2 Genomgång inför grupparbetet

Dagen är lång och efter diskussionen tas några minuters bensträckare. När alla återigen samlas går man igenom morgondagens aktiviteter. Man redovisar artikelprojektet eleverna ska

jobba med och den lärare som håller i genomgången definierar rasism, nationalism och fundamentalism. Eleverna lyssnar intresserat men förefaller ha svårt att placera ideologierna i detta sammanhang. Efter det att grupparbetet presenterats låter man redaktörerna från skoltidningen berätta om vad man som journalist försöker tänka på då man författar en artikel. De kommer med

några konkreta tips och delar slutligen ut ett papper med frågor man enligt dem med fördel kan ställa under en intervju. Med tanke på vissa av deltagarnas bakgrund är några av de frågor som delas ut minst sagt svårsmälta. Det blir upprörda känslor och oro bland personalgruppen som kallar utdelningen av frågorna för ”en kupp”. Man blir orolig för hur dessa frågor ska mottas av framförallt PRIVIK-eleverna. Frågorna berör ämnen som dödsstraff, abort och

gudstro. Man oroas också inom personalgruppen att eleverna ska bli förvirrade av dessa nytillkomna frågor och inte veta vad som förväntas av dem. Artikelprojektet och intervjuerna som ska göras har presenterats som ganska lättsamma intervjuer med frågor som berör fritidssysslor, familjesituation osv. Man säger vidare att redaktörernas framträdande och miniföreläsning inte varit ordentligt förankrad dem emellan och protester höjs då man inte fått ta del av det utdelade materialet. En av lärarna slätar över det redaktörerna sagt då dessa lämnat rummet och poängterar för eleverna att alla ska lämna kvar frågepappret i salen då de går för dagen. Man säger att dessa frågor inte är slutgiltiga utan att de behöver skrivas om något, och att de frågor de nu fått se bara varit förslag. Personalgruppen anser situationen räddad för denna gång men samtidigt synliggörs ett problem. Detta problem är på intet sätt olösligt eller stort, men bör ändå åtgärdas. Problemet i fråga är just att varje del i ett projekt eller grupparbete bör vara väl förankrat bland alla inblandade. Överraskningsmoment kan spolia de enklaste övningar och skapar dessutom onödigt och undvikligt missnöje i gruppen. Istället för att skapa grupp känsla kan händelser som denna orsaka splittring inom en grupp om några tycker att det som inträffat berott på någon annan av gruppmedlemmarna.

4.3 Onsdag vecka 15, dag 3

Klockan 8.45 är det som vanligt samling i sal 112 och lärarna går då igenom hur dagen och morgondagen kommer att se ut. Man repeterar även artikelprojektet och ser till att alla förstått vad som förväntas av dem. Denna dag blir framförallt vi handledare, övriga lärare har lektioner eller annat jobb som måste göras vilket innebär att vi tar tag i grupperna och ser till att de kommer igång.

4.3.1 Artikelprojektet

Till en början går det lite trögt men efter ett tag av peppning och förslag på hur de kan vinkla sin artikel kommer de flesta igång. De flesta grupperna verkade positiva till arbetet men lite slitna efter veckan som nu är inne på sin tredje dag. Det har många gånger varit väldigt intensivt och det börjar märkas på eleverna. Kanske bör man ha fysiska aktiviteter under hela veckan för att eleverna ska få röra lite på sig och inte enbart använda hjärnan. Till att börja med berörde eleverna bara ytlig information om varandra som var man bor hur många syskon man har osv. Efter ett tag lossnar det och intervjuerna blir riktigt intressanta. Man berör saker som uppväxt och skolgång, mål i livet vad gäller var man vill bo och vad man vill jobba med. Vid flertalet tillfällen får vi höra elever från Sp1a säga att PRIVIK elevernas berättelser är

jätteintressanta men att de själva tycker att de inte har något att komma med. Om och om igen får man påpeka att det är precis lika intressant för PRIVIK eleverna att höra om deras uppväxt som tvärtom. Det är lika exotiskt för de invandrade eleverna att höra om en ”typisk svenske uppväxt”, som det är för SP1arna att höra om PRIVIK elevernas. Återigen påminns vi om relationen

mellan norm och avvikelse, där eleverna i Sp1a förmodligen tänker att veckan är till för framförallt PRIVIK eleverna och deras väg mot att börja i en ”vanlig” klass. Intressant är att även om många uttrycker detta är det få som lägger några värderingar i detta. Som vuxen kan man tänka att det är så typiskt den rådande normen att anse avvikelser som störande moment som snabbast möjligt bör anpassas. Många gånger menar eleverna förmodligen inget illa med det de säger utan konstaterar bara något de fått lära sig sedan barnsben; man måste anpassas.

Vad gäller grupparbetandet denna dag verkar det flyta på riktigt bra utan större konflikter eller hinder. Kanske har gruppindelningarna ändå varit bra. Det föreföll idag som om de var mer sammansvetsade än tidigare under veckan och kanske beror det på att de lärt känna varandra bättre. Känslan från denna onsdag är att grupperna kommer att kunna producera bra artiklar och att de överlag kommer att hålla hög kvalitet. Detta om något borde vittna om lyckade grupper.

I utvärderingen uttrycker de allra flesta av eleverna att de tycker grupparbetet fungerat bra och att det har varit roligt och känts viktigt. Som mått på hur lyckat artikelprojektet varit måste detta ses som en vinst. Däremot är inte alla nöjda, även om dessa är i underläge. En av eleverna svarar så här på frågan om det varit bra för de båda klasserna att mötas:

Nej det tycker jag inte. Vårt grupparbete fungerade så dåligt mellan Sp och PRIVIK elever att känslan efter och under veckan har varit ilska, frustration, och hopplöshet. Resultatet av samarbetet har snarare fått mig att vilja hålla mig borta från den klassen än att skapa mer kontakt och att bli kompisar med dem.

Det tydliga missnöje eleven uttrycker får tala sitt eget språk. Det finns inte mycket att tillägga. Man kan däremot fråga sig vad som ligger bakom detta misslyckande. I detta fall vet vi vem som uttalat sig och vi vet även att just denna grupp haft problem under projektet. Problemen som förekommit i gruppen har haft flera orsaker och kan inte skyllas på någon eller något särskilt, snarare har det varit flera faktorer som spelat in. Exempelvis har man haft svårt att bryta isen och känna trygghet hos varandra i intervjusituationen. Dessutom har missförstånd uppstått vilket lett till att det bildats "läger" inom gruppen. Åtgärder att sätta in i sådana situationer borde riktas mot att ha gruppen under uppsikt och på ett tidigt stadium gå in och stötta. Dessutom är det möjligt att den fysiska placeringen av en sådan grupp är mycket viktig. Hade gruppen suttit i ett rum där de sett andra väl fungerande grupper hade kanske den goda stämningen smittat av sig. Som det var i just denna situation satt gruppen ganska isolerat under artikelarbetet. För övrigt kan elevernas motivation ha varit orsak till splittring. Sp1a hade fått veta att artiklarna som skulle skrivas skulle komma att tas med i det samlade betyget för samhällskunskap. Anledningen till att lärargruppen gått ut med detta var i rent motivationssyfte, som en morot att prestera bra. Sp1a är en klass med övervägande högpresterande elever. I den grupp som inte fungerat särskilt bra, var en av gruppmedlemmarna van vid att få höga betyg. Troligt är att den eleven kände att uppgiften tillsammans med övriga gruppmedlemmar inte skulle nå lika högt betygmässigt som eleven var van vid, vilket orsakade missnöje initialt. Möjligen har denna elev alltid svårt för grupparbeten och tycker det är bättre att arbeta ensam, det är dock bara våra spekulationer. Här är några andra röster om dagen:

Ja det vara (bra att träffas för de båda klasserna; förf. anmärkn.) för man hade fördom om dom innan men dom va inte som jag trodde att dom skulle va tvärtom dom va jättetrevlig och snälla.

Jag tror att det har varit bra eftersom vi är så olika men ändå lika. Det är bra att få ta del i andras erfarenheter.

Ja! Absolut. Jag hade dock gärna haft fler olika övningar och "lekar" så att man lärde känna varandra ännu bättre. Men jag lärde mig att inte vara så fördomsfull!

Aa det var ok. För att vi lärde typ känna varann lite och diskuterade lite om livet och det var ganska trevligt.

Med dessa utsagor i åtanke får man en annan uppfattning än den som uttrycks av den missnöjda eleven. Elevgruppen som varit inblandad är ganska stor, ungefär 55 elever. Det är nog svårt, för att inte säga omöjligt, att tillgodose samtliga 55 personers önskemål. På det

stora hela flöt onsdagsförmiddagen på bra och efter lunchen var det dags för dramagruppen under ledning av dramedagogen Majsan att göra sitt framträdande.

4.3.2 Teaterframträdande

Reaktionerna på dramatiseringen som spelades upp av tiotalet elever från Blackebergs gymnasium fick blandad kritik. Personalgruppen var överens om att framträdandet varit jättebra. Det berörde verkligen på djupet. Eleverna i uppsättningen hade gjort en berättelse var där de själva fick spela huvudrollen i en berättelse ur deras liv. Många av historierna vittnade om krig, föräldrar som dör och övergrepp. Det var mycket starkt bitvis. Tyvärr var många av de elever som tittade inte mogna för ett framträdande som detta varför de inte riktigt kunde ta det som sades till sig. Det verkade nästan som om de satt och skruvade på sig för att de tyckte det var lite pinsamt. Troligt är ändå att de kände sig lite träffade någonstans och även om de vid framträdandetillfället inte tog det till sig, satte det nog sina spår. Trots kommentarer, några suckar och lite fniss vid mindre passande tillfällen, säger eleverna i utvärderingen att de tyckte dramaframträdandet var bra. Vissa tyckte att det var roligt och spännande och några tyckte framträdandet var viktigt. Endast ett fåtal säger att de lika gärna hade kunnat vara utan dramatiseringen. Slutsatsen inför kommande år bör vara att dramaframträdandet är ett inslag som ska bestå. Kan tänkas att man skulle vinna på att lägga den innan grupparbetet drar igång, på förmiddagen till exempel. Med tanke på det positiva gensvar man fått från eleverna är det dock inte nödvändigt med någon förändring.

4.3.3 Gästföreläsare

Efter teaterframträdandet är det dags för gästföreläsaren Anders Sundqvist. Sundqvist jobbar som flyktingadvokat och har tagits in för att berätta om hur det går till när man söker asyl i Sverige och på vilka grunder detta kan göras. Föreläsningen blev det minst lyckade inslaget under veckan och detta kan bero på att det var svårt att ta till sig det han sa. Många av eleverna uppfattade dessutom föreläsningen som onödig. De hade svårt att se syftet med denna gästföreläsare. Att man valt just honom hade att göra med att man tänkt sig att han kunde visa lite statistik över hur många flyktingar Sverige tar emot och hur många som blir avvisade osv. Tanken med det var att måla upp en bild av vilka som kommer till Sverige, helt enkelt för att göra upp med uppfattningen om att det är andra än de som verkligen behöver som får stanna i Sverige; helt enkelt i syfte att ta håll på fördomar. En av tjejerna sa efteråt att hon tyckte advokaten varit aggressiv i sin framtoning och att det snarare kändes som om han

motarbetade flyktingar än gick deras ärenden. Problemet här var förmodligen att det var svårt för eleverna – och även en del av lärarna – att hålla isär Ander Sundqvist yrkes- och privatperson. Mycket av det han sa var typisk jargong och han pratade utifrån den flyktingpolitik som förs i Sverige. Han la inga värderingar i det han sa utan konstaterade bara hur verkligheten såg ut. Många hade svårt att ta till sig detta och förstå hans framtoning, förmodligen kunde många känna sig provocerade med sin egen bakgrund i åtanke. Kanhända att föreläsningen upplevts annorlunda om man inledningsvis klargjort detta. Ibland kan det vara betydelsefullt att vara övertydlig, särskilt då man behandlar frågor som de som togs upp av Sundqvist. Vissa i personalgruppen säger att man hade velat ha mer statistik och frågeställningar som var knutna till deras integrationsprojekt. Man menar att ett sådant upplägg skulle vara mer relevant för eleverna.

Under föreläsningen förekommer viss aktivitet bland eleverna. Man verkar uttråkad och orkar inte lyssna riktigt. Å ena sidan är detta beteende inte okej. Å andra sidan är denna aktivitet ett bevis på att målet med veckan är uppnått eftersom det både är PRIVIK och SP1a elever inblandade. Ett gäng bestående av fyra killar – två från SP1a och två från PRIVIK – har gjort något slags luffarschack som de sitter och spelar tillsammans. Två andra – en kille från PRIVIK och en tjej från SP1a – delar en freestyle och sitter och ”diggar” lite lätt med huvudena tätt ihop. De nämnda aktiviteterna som egentligen inte är önskvärda är i detta sammanhang snarare ett bevis på att man faktiskt lyckats få till ett möte mellan de inblandade eleverna.

I utvärderingen säger majoriteten av eleverna att de tyckte föreläsningen var tråkig, dålig och onödig. Även personalgruppen uppfattade föreläsningen som mindre lyckad. Ursprungligen hade man bestämt att det skulle komma en tjej som tidigare gått PRIVIK och berätta om hennes upplevelser och liv. Den tjejen hade dock precis i dagarna fått barn varför hon tyvärr var tvungen att avboka. Gästföreläsaren blev något av en sista utväg, i alla fall en ersättare och man är nog väl medveten om att man till nästa år bör ha ett annat inslag. Även vissa av lärarna tyckte föreläsningen var onödig och vissa uppfattade Sundqvist som provocerande. Ändå var det några som tyckte hans framförande var både viktigt och spännande. Det är en svår balansgång att tillfredsställa alla, för att inte säga omöjlig.

4.3.4 Grupparbetet fortsätter

Efter föreläsningen är det tänkt att eleverna ska fortsätta jobba i sina grupper, i alla fall enligt schemat. Dock uppfattar eleverna den avrundning som görs efter föreläsningen det som om dagen är slut, och de allra flesta kan inte komma därifrån fort nog. Vi försöker förgäves fånga upp några av grupperna men de försäkrar ideligen att de har läget under kontroll och att de kommer hinna till deadline dagen därpå klockan 16.00.

Dagen har varit intensiv med många olika inslag som krävt mycket energi från deltagarna. Kanske hade det varit lämpligt med en luftigare planering, men tiden är knapp, man har ju bara en vecka på sig. Torts tidsbrist och det faktum att alla vill rusa därifrån har de dagar som gått känts mycket tillfredsställande. Målet man satte upp inför veckan var att eleverna skulle mötas och ett

möte har man verkligen fått till. Till och med föreläsningen med Anders Sundqvist har gjort sitt till, även om man kanske inte tänkt sig reaktionerna på det sätt det blev. Även att enas kring något man inte tycker om kan vara viktigt för en grupp.

4.4 Torsdag vecka 15, dag 4

Morgonen börjar med en återblick av veckan som gått och onsdagen speciellt. Det är framförallt nu det kommer fram vissa kommentarer om föreläsningen med Anders Sundqvist. Den lärare som håller i genomgången väljer dock att inte dröja kvar vid detta utan går istället vidare för att eleverna ska kunna sätta igång med sina grupparbeten som ska vara klara klockan 16.00. Vi går runt i de olika grupperna även denna dag och kollar så att allt fungerar. De flesta håller på med slutjusteringar och fyller på sina intervjuer eftersom tidsmarginalen är god. Alla grupper förefaller fungera som de ska. Dock ska vi snart bli varse att det inte är så lugnt som det dittills verkat.

4.4.1 Svårigheter

Grupp sju består av Stefan från PRIVIK-Sp, Jonas från PRIVIK-Na, och så två tjejer och en kille från Sp1a. I den här gruppen har det inte gått bra att arbeta tillsammans. Sett till

processen och den positiva känslan av interkulturella möten, är grupp sju en problematisk men intressant grupp.

Eftersom integrationsveckan handlar om processen i första hand, och betygsaspekten finns med för att motivera eleverna att mötas, känns det ganska naturligt att kalla grupp sju för ett misslyckande. Å andra sidan, integration är svårt och eleverna är de de är - och om arbetet förlöpt som på räls vore det frågan om det överhuvudtaget behövdes den här typen av integrationsprojekt. Innan vi fortsätter att tolka och värdera detta "misslyckande" ska vi beskriva det så ingående som vår sporadiska närvaro under grupp sjus mödosamma två arbetsdagar tillsammans medger.

Som sagts tidigare ger Jonas på tisdags eftermiddag de olika grupperna information om vad uppgiften innebär, och instruerar samtidigt om var och när de ska sammanstråla och börja jobba tillsammans. Eftersom de flesta av lärarna är upptagna med lektioner är det framför allt vi som har fått på vår lott att "mingla runt" mellan de elva olika grupperna och se till att arbetet flyter på. När en av oss söker upp grupp sju i biblioteket onsdag morgon, är det bara de två PRIVIK eleverna, Jonas och Stefan, som är på plats. De två försäkrar att de andra är på väg och att läget är under kontroll. En halvtimme senare är det fortfarande så att endast Jonas och Stefan är på plats i grupprummet. Det tre andra gruppmedlemmarna - från Sp 1a - sitter och knappar på en dator i rummet bredvid. På den direkta frågan om varför de inte sitter med Jonas och Stefan och jobbar med uppgiften, ges det inget bra svar. Konfrontationen mynnar dock ut i att de lommar in och sätter sig tillsammans PRIVIK eleverna. För "säkerhets skull" följer en av oss med dem in för att hjälpa till att dra igång arbetet.

Det första som händer är nu, inte oväntat, att eleverna ventilerar en skepsis som går ut på att man inte vet vad man ska göra. Det är eleverna från Sp 1a som ger utlopp för denna skepsis. Vidare uttrycker en av dem - Sofia - att hon i alla fall inte har någon lust alls att bjuda på sig själv som material för någon artikel. Efter att ha vädrat sitt missnöje verkar de i alla fall beslutna att sätta igång. Vi föreslår att de allihop helt kort ska presentera sig för varandra och sen välja ut en PRIVIK elev och en Sp 1a elev och fördjupa intervjuerna med dessa och presentera dem i en artikel. Förslaget antas och sätts i verket, varpå gruppen lämnas åt sitt öde. Med facit i hand kan man redan här se att Sp 1a elevernas ovilja att sätta sig tillsammans med PRIVIK eleverna vittnar om att det kommer att bli problem. Kanske borde vi ha tytt de

illavarslande tecknen och, framför allt, tagit dem på allvar. Klart är att som det nu blev har vi en intressant konflikt med interkulturella konnotationer att skriva om i vår uppsats.

Hur arbetet löper på under resten av förmiddagen vet vi inte riktigt. Det verkar dock som att man genomfört intervjuer med två frivilliga, Jonas och Annika. Det verkar också som att arbetet förflutit utan någon större entusiasm och utan att man bjudit på sig själv överhuvudtaget. Varför då denna ”ogina och snåla” attityd? Det är svårt att säga, men vad som tydliggörs är att

man inte kan få igång ett möte om det inte finns en tillräckligt stor och utbredd vilja att mötas inom gruppen. Här i grupp nio verkar det vara framför allt vara eleverna ur Sp1a klassen som är negativt inställda till projektet. Det verkar inte finnas en vilja från dessa elevers sida att förstå PRIVIK eleverna. Varför det är så går endast att spekulera i, vilket kan vara nog så intressant, men först mer fakta...

Torsdag förmiddag inleds med samling för de båda grupperna. Det bjuds på saft och bulle och Jonas går igenom dagen och svarar på frågor om arbetet med artikeln. Därefter skiljs man åt gruppvis, och det är nu ett första krismeddelande från grupp sju anländer. Problem har uppstått och man kommer inte vidare. När en av oss träffar gruppen i datasalen har man börjat sammanställa materialet i artikelform. Det visar sig nu att det inte alls behövs någon hjälp utan man säger sig klara sig bra själva. Överhuvudtaget förefaller samtliga elever vara självgående vid det här laget. Vi känner oss nästan överflödiga och bestämmer oss för att sitta ned och prata ihop oss om vårt eget uppsatsarbete. Som ett brev på posten anländer så ett andra krismeddelande från grupp sju. Den här gången är det ingen tvekan om att man har problem. Det råder en pressad stämning i gruppen och vi förstår genast att sprickan går mellan PRIVIK elever och elever ur Sp 1a.

4.4.2 Problemidentifiering

Återigen är det uppgiften i sig som det är fel på. Invändningarna formligen bubblar ur Sp 1a eleverna. ”Varför kunde det inte ha räckt med att man bara träffades och gjorde roliga saker tillsammans?” ”Vi har ingenting, verkligen ingenting att berätta!”

Sofia ur Sp 1a sitter framför datorn och är den som mest aktivt uttrycker sin frustration. Hon säger det inte direkt, men tydligen är det inte alla i gruppen som jobbar lika bra. Vad hon inte heller säger, men uppenbart anser, är att det är framför allt PRIVIK eleverna som inte tar ansvar. Sammantaget så är det så pass dålig stämning att vi som är där och ska hjälpa till snart förstår att eleverna inte klarar att lösa problemen själva. Vi koncentrerar oss i första hand på att hjälpa eleverna att komma igång med skrivandet. Vi försöker få dem att börja med att utveckla intervjumaterialet till text. Det är då framförallt med Sp 1a eleverna vi samarbetar. Stefan sitter tyst en bit bort och förefaller otillgänglig medan Jonas sitter tyst och är tillgänglig.

I efterhand så är det nästan obegripligt att vi som är där för att hjälpa eleverna med arbetet, och framför allt för att hjälpa dem mötas, inte lägger textproducerandet åt sidan och tvingar dem att sitta ned tillsammans med oss för att reda ut missförstånden. Med Lahdenperäs terminologi kunde det här vara ett perfekt dilemma att jobba med. Problemlösandet i sig kunde vara en mötesplats så god som någon. Nu går vi istället vidare som att det var det viktigaste i världen att texten blev färdig. Sakta, sakta löper arbetet med texten på. Stämningen är visserligen dålig, men när Sp 1a eleverna anar att det här kanske ändå blir färdigt och att det inte behöver ta jättelång tid så skärper man till sig och jobbar lite bättre.

Sofia skriver och Jonas och Annika bidrar genom att svara på frågor om sina respektive levnadshistorier. Även vi hjälper till att hitta utvägar när arbetet hotar köra fast. Det är tydligt att inte bara eleverna ur de bägge klasserna vill få det här överstökad, även vi vill komma därifrån.

Frågor som infinner sig nu, i skrivande stund, är om denna konflikt är genuin i den bemärkelsen att den så att säga uttrycker en befintlig ”osämja” vilken tidigare funnits där men legat latent. Eller om det är upplägget med integrationsveckan som inte är bra och som därmed kan sägas skapa konflikten vilken annars inte fanns? Klart är att vi i vår roll som deltagare kunde ha agerat annorlunda och på ett mer aktivt sätt fått gruppmedlemmarna att konfronteras med sina respektive anledningar till avoghet gentemot ”vissa elever”. Nu gjorde

vi inte det, och när artikeln väl var färdig skiljdes gruppmedlemmarna med - kan man anta - en stor lättnad över att slippa umgås vidare mellan klasserna.

4.4.3 Sofia talar ur hjärtat

Artikeln är slutförd, inlämnad och Sofia (Sp 1a) har mycket på hjärtat. Orden väljer fram. Hon berättar att problem uppstod direkt när ”vissa” inte engagerade sig. Det tycker hon är dåligt:

Särskilt som integrationsveckan är till för ”dem”. Det är ju PRIVIK eleverna som behöver det här (integrationsveckan, att möta svenska elever) mycket mer än vi andra, säger Sofia. Det är ju för deras skull! Jag vet ju också att lärarna säger att här är för oss också, för att vi ska få lära känna dom också, hur dom har det. Och för att det inte ska vara så mycket segregation, en segregerad skola, för det är ju inte bra... Men det är ju dom som är i minoritet. Och om inte dom då anstränger sig, varför ska jag göra det? Alltså Stefan var värst. När jag frågade honom om han tyckte att det här var bra som jag hade skrivit så sa han bara att ”skriv vad ni vill, jag bryr mig inte”. För mig har hela den här veckan varit typ bortkastad. Jag tycker att det har fungerat omvänt. Om jag hade liten lust att träffa dom innan så har jag ännu mindre nu, efter den här veckan.

Under hela Sofias (Sp 1a) monolog underlåter vi återigen att gå in och försöka få henne att omvärdera eller ”komma till rätta med” sin upplevelse av integrationsveckan. Denna gång är det dock inte av handfallenhet utan för att vi känner att det är ett intressant material. I och med att Sofia får tid att komplettera sitt känslorull med fler nyanser kommer också den direkta kritiken mot integrationsveckan och de inblandade PRIVIK eleverna att mattas av något.

Det är i och för sig alltid så med grupparbeten att vissa gör mycket mindre. Det är alltid ojämnt. Då kan man välja mellan att göra hela jobbet själv och att låta någon annan göra det. Fast då blir det förstås inte lika bra, om man inte gör det själv. Om man gör lika mycket så blir det inte heller bra, och då så syns det på betyget. Jag hatar grupparbete!

Strax efter att vi har pratat med Sofia pratar vi med Stefan (PRIVIK) som dock inte är lika pratglad.

Jag har inte sovit hemma. Jag hade ont i huvudet också. Jag satt bredvid och kollade på vad de gjorde. Fast jag kollade på datorn också.

4.4.4 Ett lyckat möte

När grupp sju är färdiga finns det en grupp kvar som fortfarande jobbar. När vi kommer in till dem i datorrummet har Mikaela från Sp1a och en tjej från PRIVIK Sp fått i uppgift att göra färdigt det sista. Man putsar på ett par formuleringar och försöker komma på en juste rubrik. Efter att ha kämpat med grupp sju hela eftermiddagen känns det som en stor lättnad att upptäcka att här är stämningen jämförelsevis jättegod.

Alldeles opåkallat ger Mikaela (Sp 1a) uttryck för hur hon har upplevt arbetet. ”Jag tycker att det har varit så himla bra det här alltså. Man har liksom fått veta hur andra människor har det, riktiga människor, riktiga öden.” Arbetet går framåt i maklig takt och vi småpratar vidare om skillnader och likheter i uppväxtförhållanden. Johanna (PRIVIK) som är född i Turkiet och nu lever under utvisningshot berättar att hon haft det jobbigt i Turkiet, och nu har hon det jobbigt här, och att snart ska hon gifta sig med sin kusin. Mikaela (Sp 1a) lyssnar med stora öron. Johanna (PRIVIK) säger om de svenskfödda eleverna i Sp 1a att: ”Ni lever så enkelt. Vi har ett hårt liv. Vi måste kämpa hela livet.”

Mikaela frågar Johanna hur det känns att gifta sig med någon hon inte har valt själv. Johanna fortsätter: ”Om jag älskar en person, det spelar ingen roll... Han måste vara från mitt land.” Mikaela menar att det är så olika liv som de lever. Det känns som att hon på något sätt vill be om ursäkt för att hon har haft det lätt. Hon säger att hennes liv är så ointressant i jämförelse. ”Min mamma och pappa... jag har inga regler.” Och så till slut är det bara rubriken kvar. Det vill liksom inte ge sig och till slut kan den av oss som sitter med, och som gärna vill gå hem, inte hålla sig utan kastar ur sig ett förslag de bägge tycker är tillräckligt okej: ”Den långa och den korta vägen till Blackeberg.” Det har varit en lång torsdag och vägen hem på tunnelbanan känns - just det - lång.

4.5 Fredag vecka 15, dag 5

Fredagen börjar med så kallad randig förmiddag. Denna tid, fram till lunch, är avsatt för exempelvis utvecklingssamtal. Dagen börjar därför inte förrän vid lunch som vi alla äter tillsammans i sal 112. Det är precis som på måndagen buffé som är beställt speciellt för temaveckan. Eleverna sitter i sina grupper och stämningen är ganska god. Idag ska de redovisa sina artiklar och Karin kommer säga några avslutande ord.

Grupperna får i turordning redovisa vad de i sina artiklar kommit fram till. Den korta redovisningen blir varken hackad eller malen. Detta framförallt då man bara ställer sig upp vid sin plats och lite tamt deklarerar sina slutsatser som alla låter ungefär likadant. Kanske hade det varit en god tanke att låta eleverna fokusera på olika teman eller ämnen i sina artiklar och sedan redovisa detta under fem minuter eller liknande. Detta hade inte bara blivit mer intressant för åhörarna, det hade också blivit mer relevant.

Efter att grupperna gått igenom sina artiklar, är det dags för de avslutande orden. En av lärarna börjar med avrundningen och även vi får chans att säga några ord och tacka för oss. Karin tar till slut över och säger några väl valda ord som känns både relevanta och träffande. Det känns därför väldigt snopet när alla bara väller ut ur salen och allt plötsligt är slut. En tydligare avslutning hade varit önskvärd är vad vi senare kommer fram till då vi sitter tillsammans med personalgruppen runt ett bord och pratar om veckan som gått.

5. FAS 4, Utvärdering och vidareutveckling av temaarbetet

5.1 Enkätsvaren

I den avslutande enkätundersökningen för eleverna framkommer att dessa tycker att veckan har varit en rolig, bra och viktig händelse, men också - och detta i såväl PRIVIK klasserna som i Sp 1a klassen - att de har uppfattat projektet som att det varit till för PRIVIK eleverna i högre grad än för Sp 1a eleverna. Om man tittar på lärarnas förberedanden inför veckan verkar det som att dessa anser att detta var fallet. Till exempel har Sp 1a eleverna men inte PRIVIK eleverna motiverats med betyg. För PRIVIK eleverna har integrationsveckan tvärtom fungerat som morot i förhållande till annan undervisning. Till dessa kunde man tvärtom ”hota med”: ”att om du inte deltar i den ordinarie undervisningen får du inte vara med under integrationsveckan”. Något annorlunda uttryckt; det tycks som att man bland lärarna har utgått från att begreppet integration kommer att uppfattas av eleverna som anpassning till normen. Man verkar nästan ha räknat med att Sp 1a eleverna inte såg det som att de har lika mycket att vinna på ett möte som PRIVIK eleverna. En obalans således vilken man inom lärarlaget väljer att bemöta genom att knyta krav på prestation till grupparbetet. Att elevernas inställning till mötet bär spår av en dylik (miss)uppfattning är inte oväntad. Om integration hade varit lätt så hade inte behovet av ett integrationsprojekt förelagat.

5.2 De olika momenten - ett slags utvärdering

En integrationsvecka ställer enbart med namnet väldigt höga krav på arrangörerna. Detta har till största delen att göra med just ordet integration. Som nämnades inledningsvis i uppsatsen är integration ett ord och ett begrepp med många olika definitioner. Man hade i personalgruppen inför projektveckan svårt att komma överens om en definition som alla kunde ställa upp på. Det viktigaste är kanske dock inte att definitionen överensstämmer med ordlistans, utan att personalgruppens mål och syfte är tydligt och välformulerat.

Vi lärde oss mycket under veckan på Blackebergs gymnasium och under forskningsarbetet och dokumentationen. Några av de tankar som väckts och dryftats presenterar vi här. Kanske är det inte några slutsatser i egentlig mening utan snarare förslag på vad som är särskilt viktigt då man anordnar projektveckor med integration som tema. Vi ser det som en följdriktig utveckling av vår undersökning när vi här avslutningsvis vill utforska innebörden i, och eventuella konsekvenser av, att man bemöter obalansen i förhållandet mellan PRIVIK och Sp 1a elever.

Eleverna blev i början av veckan indelade i grupper som kom att bli deras fasta arbetsenhet under projektet. Här noterade vi att gruppindelningen är av största vikt för hur väl grupparbetet kommer att fungera. Det är jätteviktigt att man inte springer förbi detta utan verkligen lägger ner tid på att få till bra grupper. Gruppindelningar är visserligen alltid viktiga men hur man delar in en grupp är starkt knutet till vad man vill uppnå. Är till exempel målet att eleverna ska få lära sig att arbeta tillsammans med andra än de själva skulle välja att umgås med, delar man in dem på ett sätt. Vill man att den typiska ledaren ska få prova på att vara mer passiv måste man dela in på ett annat sätt. Vill man att eleverna ska lära sig att ta ansvar kanske man låter dem dela in sig själva mot att grupperna måste uppfylla vissa kriterier och så vidare. I detta specifika fall var mötet målet. En gruppindelning bör därför göras för att underlätta detta möte. De flesta grupperna på Blackebergs gymnasium fungerade väldigt bra, och med tanke på hur lite tid man haft för planeringen av veckan måste man säga att personalgruppen lyckats väldigt bra.

Eftersom målet med projektveckan var att eleverna skulle mötas kanske man skulle lägga upp grupparbetet på ett annat sätt. Om man däremot vill ha just ett artikelprojekt även vid framtida temaveckor anser vi att man måste sätta in mer handledningsresurser. Som det blev nu lämnades enligt vår mening eleverna för mycket åt sig själva. Vissa hade behövt mer stöd. Det skulle också kunna vara en tanke att helt ta bort artikelskrivandet och låta dem göra en annan typ av grupparbete. *Detta kan då hänga ihop med att det inte betygssätts utan att man istället fokuserar på målet – att eleverna ska mötas.*

Om man tittar på de olika momenten - isbrytarövningarna, filmen "En öm kyss", diskussionen efter filmen, föreläsningen med Anders Sundqvist, dramagruppens framträdande och grupparbetet - vilka av dessa har fungerat bra eller mindre bra enligt elever och deltagande lärare?

Enligt de enkätsvar som eleverna lämnat har dessa i huvudsak haft en positiv upplevelse av veckan. De moment man invänder mot är diskussionen efter filmen och föreläsningen med Anders Sundqvist.

Apropå diskussionen efter filmen markerar ett flertal av eleverna – från både Sp 1a och PRIVIK - att de tycker att den var onödig och tråkig. Lärarna menar däremot att den var bra

och viktig. Som vi ser det har lärarna rätt i att diskussionen varit viktig. Huruvida de menar att det rent allmänt är viktigt att samlas och diskutera efter en den här typen av film, eller om de anser att diskussionen som var, var bra vet vi inget om. Vi i vår tur enas om att en diskussion är av största vikt, men också om att diskussionen hade fått ett bättre resultat om frågorna varit fler och mer genomtänkta och planerade. Återigen ställs lärare inför ett dilemma. Är ambitionen och visionen verkligen genomförbar, eller hinner verklighetens medvetenhet om knappa resurser ikapp? Hur man väljer att göra måste vara upp till en aktuell planeringsgrupp, det viktiga är att man är överens och har förankrat sitt beslut i läraryrket.

Säkert finns det många sätt för att locka eleverna att delta med större entusiasm i liknande diskussioner vid kommande tillfällen. Ett kunde vara att dela upp eleverna i mindre grupper där de fick jobba utifrån frågor om filmen. Hade man då ambulerande lärare som hjälper till att föra samtalen framåt, skulle dessa kunna notera vissa inslag i elevernas diskussioner och använda dem vidare på något sätt.

Diskussionen efter filmen undantagen råder mellan lärare och elever från alla klasser en näst intill rörande enighet om vad som har fungerat bra och dåligt. Som nämnts tidigare var föreläsningen med Anders Sundqvist betraktad som misslyckad i samtliga läger. För att något nyansera bilden vill vi ändå tillägga att informationen under föreläsning var intressant, men tyvärr inte framlagd på ett sätt så att eleverna kunde ta den till sig. Antagligen hade det fungerat bättre om man hade haft en föreläsare som eleverna kunde identifiera sig med och som kunde berätta med ett mindre distanserat, mera jordnära språk, om flyktingars vardag.

Om man ser till elevernas svar är man i allt det övriga tillfreds med upplägget. Isbrytarövningarna har fungerat jättebra och varit viktiga och roliga, filmen och dramagruppens framträdande likaså. Även grupparbetet har varit bra - dock har man i de öppna frågorna kommenterat grupparbetets karaktär som mindre bra. Synpunkter angående veckan som helhet, men som tangerar vissa invändningar mot grupparbetets karaktär, går ut på att man skulle ha velat ha mera "lekövningar". Möjligen kan man tolka den informationen som att en vecka som började väldigt kul med isbrytarövningar uppfattades som krävande på slutet med det prestationskrävande artikelskrivandet. Vissa inslag i grupparbetet verkar dock ha uppskattats mer än andra. Till exempel uttrycker eleverna att det är jätteroligt att höra någon berätta om annorlunda och spännande saker de har varit med om.

Lärarna uttrycker på många håll att de inför kommande år vill ha en annan avslutning som skulle vara mer tydlig och fyllig. Som det nu var menar man det kändes lite snopet och att det hela bara tog slut. Förslag som vi hör nämnas är att man kunde ha en utflykt med picknick och brännboll. Andra synpunkter som kommer fram av lärarnas enkätsvar är att man skulle vilja ha en modifiering av grupparbetet.

Sammanfattningsvis kan vi utifrån lärarnas enkätsvar säga att man i stort sett känner sig nöjda med veckan. Målet är uppnått.

5.2.1 Vidareutveckling av temaveckan – slutsatser och kommentarer

I en studie av danska kulturinstitutioner söker Emil Plisch att utreda etiska minoriteters ställning i det danska kulturlivet.²² Vad Plisch tittar på är om de danska kulturinstitutionerna lever upp till inte bara konstnärliga men också samhälleliga mål - han vill undersöka i vilken mån etniska minoriteter verkligen aktivt deltar i arbetet och också om - eller i vilken mån - etniska minoriteter uppfattas som målgrupp för själva produkten. I studien använder sig Plisch av fyra begrepp som vi här vill använda för att se vad dessa kan tillföra bilden av de olika momenten under integrationsveckan.

- FÖR - Aktiviteter och förmedling speciellt riktad mot etniska minoriteter.
- MED - Aktiviteter och förmedling med etniska minoriteter som deltagare.
- AV - Aktiviteter och förmedling producerad av etniska minoriteter.
- OM - Aktiviteter och förmedling om etniska minoriteters kultur och villkor.

Med hjälp av dessa analysverktyg kan man konstatera att vissa moment - isbrytarövningar, diskussion om film och dramagruppens arbete - engagerar elever från PRIVIK och Sp 1a i lika grad. Samtliga av dessa moment är upplagda på ett sätt så att de kan sägas vara För, Med, Av, samt handla Om, samtliga elever. Även filmen verkar (bortsett från att regissören möjligen kan sägas representera normen) uppfylla samtliga kategorier. I grupparbetet slutligen blir det tydligt att PRIVIK och Sp 1a inte är representerade i lika mån. Särskilt tydligt framträder detta om vi ser till själva produktionen av text. Just denna fas kan till ingen eller väldigt liten del sägas vara Av PRIVIK eleverna. Vilket i och för sig inte är förvånande -

²² Plisch, E, *Om konsten att spegla det samhälle vi lever i idag. Erfarenheter från Danmark*, Mångfald i kulturlivet, Oscar Pripp (red) Mångkulturellt centrum, Tumba 2004.

eftersom Sp 1a eleverna behärskar svenska språket bäst faller det sig naturligt att dessa dominerar produktionen av artikeln medan PRIVIK eleverna tenderar att reduceras till intressanta intervjuobjekt. Efteråt, i arbetet med att sammanställa det material vi har samlat på oss under veckan, är det just detta vi uppfattar som på en gång talande och beklämmande - att i stort sett samtliga individer i de bägge grupperna så beredvilligt fogar sig i den, som det förefaller, nästan ödesbestämda rollen vilken på ett naturligt sätt av själva situationen och sammanhanget anpassats för henne eller honom. Integration i många sammanhang idag tycks betyda ungefär anpassning. Intressant är att inte bara Sp 1a eleverna utan i stort sett samtliga elever i PRIVIK klasserna tycks uppfatta integration på det sättet.

Värt att notera blir här också att eleverna i den mindre väl fungerande grupp sju inte reagerade lika förutsägbart. Mot bakgrund av detta resonemang kan de tvärtom sägas ha reagerat sunt eller i alla fall politiskt korrekt - eftersom Sp 1a eleverna i gruppen valt att jobba mot målet Prestation snarare än mot målet Möte, var de mindre benägna att acceptera en situation där de uppfattade att de fick "göra jobbet" åt PRIVIK eleverna. Det verkar faktiskt som att eleverna i grupp sju uppriktigt önskade, fast av fel skäl, att arbetet skulle vara Av såväl PRIVIK som Sp 1a elever.

Det är likaså tveksamt om grupparbetet kan sägas vara För Sp 1a eleverna. Både bland Sp 1a och PRIVIK elever finns en tendens att uppfatta arbetet som i första hand till För PRIVIK eleverna. Hårdraget kan sägas att grupparbetet - i detta fall avses själva produktionen av text - är Av Sp 1a eleverna och handlar Om PRIVIK eleverna. Visserligen är det så att även Sp 1a elevernas liv redovisas. I flera av grupperna tycks dock detta vara något nästan lite onödigt som man slarvar förbi. Som en av Sp 1a eleverna uttrycker saken under det att hon intervjuas: "Det har ju inte hänt något, mitt liv är ju så tråkigt! Jag har ingenting att berätta..."

När själva produktionen av text uteslutande utförs av Sp 1a elever bör det inte (bort)förklaras med att allt grupparbete förutsätter arbetsdelning. Att säga att Sp 1a eleverna berättar och PRIVIK eleverna bidrar med stoff därför att det är enklast och faller sig naturligt, är i sig en förenkling och som sådan alldeles otillräcklig, för att inte säga bedräglig.

Dilemmat avseende ambition och verklighet är kanske tydligare inom läraryrket än i något annat yrke. Detta blev särskilt tydligt då man skulle omsätta ett begrepp som integration i praktiken, dock lyckades man ändå väl på Blackebergs gymnasium då man uppfyllde

grundkraven för ett möte mellan de två inblandade elevgrupperna – roliga och intressanta aktiviteter som var väl avvägda och valda för att passa målgruppen. Detta märktes, som redan nämnts, även på responsen från eleverna. De flesta var nöjda och hade en positiv bild av veckan. I övrigt tyckte de att de fått inblick i varandras vardag, vilket varit en del av syftet med veckan.

5.2.2 Planering

När vi går igenom händelserna under veckan och funderar över vad som kunde ha gjorts annorlunda, återkommer vi gång på gång till själva förberedelsearbetet. För oss blir det tydligt att man redan där vidrört problemet med hur eleverna bäst bör motiveras. Anteckningar vi gjort vid vårt första möte med vår kontaktperson vittnar om att man identifierat och funderat över hur man ska ta fram ett upplägg som uttrycker tanken att integration är en nödvändig och viktig sak för både PRIVIK och Sp 1a. Av olika anledningar har man sen (enligt vår bedömning) inte lyckats jobba fram och samlas kring en tillräckligt tydlig gemensam intention. Det är alltid ett dilemma för lärare att finna tid för samplanering vid liknande projekt.

Mot bakgrund av de erfarenheter vi gjort under veckan vill vi understryka vikten av att lärarlaget inför kommande projekt ges/tar sig tid och möjlighet att tänka igenom och formulera sig ännu mer noggrant om målen - personligen, för PRIVIK eleverna och för SP 1a eleverna. Ett dylikt arbete skulle kunna läggas upp kring utvärdering av erfarenheter från detta projekt, samt genom att man tillsammans vänder och vrider på (i än högre grad än vad som skedde) själva innebörden av integration och därigenom närmar sig en gemensam vokabulär som är praktiskt användbar. Man kan, som vi ser det, inte vara för tydlig när det kommer till att artikulera och konkretisera en gemensam intention. I detta fall skulle det innebära att det är av yttersta vikt att man inom personalgruppen är överens om både mål och medel och att detta har förankrats väl i elevgruppen innan projektet drar igång. Kanske man till och med kan involvera eleverna i planering och ”regelverk”.

5.2.3 Exempel

Utifrån vårt uppdrag att dokumentera blir konflikten i grupp 7 framför allt ett misslyckande med potential att bidra som pedagogiskt exempel. Vad vi har är ett dilemma som kan duga till att kritiskt granska även den kontext som utgör förutsättningen för integration i allmänhet. Vi tänker då först och främst på den olyckliga tendensen att uppfatta integration i enlighet med en uppdelning i norm och avvikelse. Men också på en benägenhet att anta (felaktigt eller

med rätta) att prestation är en oundgänglig del i konceptet om man vill få människor att delta med stort engagemang. För att återknyta till vad som sagts tidigare är detta frågor som nog bör beaktas i planering och förberedelser av kommande projekt i samma anda. Hade vi t ex varit bättre förbereda och känt oss mer klara över uppgiften, hade vi antagligen inte varit så benägna att lägga vår energi på att hjälpa den havererande gruppen att genomföra artikelarbetet. Istället hade vi, kan man hoppas, varit inställda på att ta tillfället i akt att försöka skapa ett möte där problemen kunde ha retts ut på ett, med avseende på integration, mer tillfredställande sätt. Som det nu var reagerade vi i det närmaste spontant och i avsikt att rädda oss själva bort från en jobbig situation - i det läget var det lättare att välja målet prestationen före målet integration.

En av oss är av den åsikten att det är vanskligt att använda prestationer som morot i denna typ av projekt, medan den andra inte fullt ut är av samma åsikt. Anledningen till faran att använda betyg är att man riskerar att missa målet som i detta fall var att eleverna skulle mötas. Ett möte förutsätter likvärdiga förutsättningar och det är då ett problem om halva gruppens morot är glädjen att mötas medan den andra halvans motivation är knuten till betyg. Detta spär dessutom ytterligare på känslan som många av eleverna uttryckt att de haft inför och under veckan, nämligen att projektet i första hand varit till för PRIVIK, det vill säga, man tror att integration framförallt handlar om den ena gruppens anpassning till normen. Frågan är om det verkligen är det man velat uppnå? Med största säkerhet är det inte det.

Det vi vill poängtera är att det är av största vikt att ha tydlig och handlingskraftig handledning genom hela processen. Fortfarande anser vi att det även är synnerligen viktigt med gruppindelningen, kanske hade man kunnat göra en mer lämplig placering av eleverna. Det förefaller dock som om det bara är denna grupp som har problem värda att nämnas varför man nog inte borde vara alltför hård i bedömningen av hur väl det har fungerat med den gruppindelning som varit.

Så - om vi enas om att det är ett problem att elever med svensk bakgrund inte uppfattar att integration handlar om dem och är till för dem - hur lösa problemet?

Norm och avvikelse

En tanke vi diskuterar och prövar under vårt arbete med uppsatsen, är om det skulle vara givande att ”inviga” eleverna i de teoretiska och pedagogiska frågor vi uppmärksammar i vår uppsats och där beskriver som problem. Att lärarlaget på Blackebergs gymnasium på olika sätt gett uttryck för och funderat i termer av norm och avvikelse - är även det en bidragande anledning till att vi tror att det kunde vara en meningsfull sak att arbeta med en kortare teoretisk introduktion av begreppet integration för eleverna. Planering av en sådan kunde med fördel nyttjas av lärarlaget som ett tillfälle att jobba för en finslipning av den gemensamma intentionen.

Som ett förslag tänker vi att man kunde ha ett sådant moment som föregick själva integrationsveckan och där eleverna fick jobba med begrepp som norm och avvikelse. Idealiskt sett skulle en teoretisk introduktion bidra till att hjälpa elever med svensk bakgrund att se att integration även handlar om dem och att den kan göra deras liv bättre. Möjligen kunde även spörsmål som rörde motivation och prestation dryftas.

På frågan om vilken ämneslärare i vilket ämne som skulle ta sig an denna förberedelse av teoretisk natur apropå integration, menar vi att det är inte så viktigt i vilket ämne och att det inte heller behöver röra sig om så många timmar. Visst kan det vara pressande och ett avbräck när även andra mål i läroplanen måste uppnås, men - för att spetsa till det - om inte ett smärre problem av schemateknisk natur går att lösa, hur kan man ens våga hoppas på att komma till rätta med den större och mycket svårare frågan om hur man ska bära sig åt för att enas om ett praktiskt genomförbart sätt att arbeta för integration?

5.2.4 Reflektioner om rollen som forskare i aktionsforskning

Kanske är det så att vi i vår iver att kritiskt granska arbetet med och utfallet av integrationsveckan, lägger för stor vikt vid vissa händelser och glömmer bort andra? Onekligen är det så att vissa tilldragelser känns mer spännande att studera och skriva om, på samma sätt och av samma anledning som nyhetsrapporteringen i våra medier domineras av olyckor och katastrofer. Gentemot en sådan invändning kan vi inte mer än tillstå att - visst, det kan nog stämma. Det är till och med mycket troligt att slutsatserna vi har dragit här i mindre eller högre grad påverkats av denna vår förmenta men tydligen naturliga böjelse för att gestalta konflikter och problem hellre än frid och fröjd.

Utan att på något sätt vilja be om ursäkt känns det viktigt att peka på att den dubbla rollen av deltagande lärare och forskare ställer höga krav, samtidigt som den innefattar som en förutsättning att vi inte kan göra annat än gräva där vi står, se det vi ser, höra det vi hör. Det vi beskriver är till stor del resultatet av omedvetna eller knappt medvetna val. Till en viss del är vi aktörer och väljer själva var vi vill sätta fokus, till en annan är vi snarare agenter eller flanörer som råkar vara med om än det ena än det andra, vilket vi därefter gör vårt bästa för att behandla och återge på ett adekvat sätt. Många gånger har vi säkert också trott att problemet vi beskriver framträder mot en bakgrund präglad av konstruktiv energi och mycken arbetsglädje - och så visar det sig att ni som läser inte uppfattar allt det roliga och det som lovar gott. Förhoppningsvis är detta inte en omständighet som fullständigt suddat bort den glada känsla vi har efter att ha varit med om en verkligt meningsfull vecka.

Att delta i arbetet och samtidigt utvärdera ett integrationsprojekt som detta som just varit är minst sagt ett svårt jobb. Som nämnts tidigare kan det problematiseras i det oändliga. Då gäller det i huvudsak det faktum att effekterna av veckan kommer att låta vänta på sig. Som de flesta i personalgruppen uttryckt det lär det inte synas något resultat än på ett tag, åtminstone är det inget man förväntar sig. Integrationsveckan var främst tänkt att fungera som en mötesplats för två klasser. *Med de förutsättningar man har haft på Blackebergs gymnasium har man lyckats väldigt bra.* Man har inte bara lyckats skapa en gemensam mötesplats och plattform för eleverna att samlas kring, man har även haft framgång i de aktiviteter som valts.

5.3 Slutord

I vår undersökning har vi kommit att utgå från begrepp som *förnuft och känsla*. Dessa tycks i sin tur vara avhängiga hur man ser på vilka motiv människor i allmänhet har för sina handlingar; där en förnuftigt rationell uppfattning apropå motivationen bakom mänskligt handlande tenderar att prioritera betyg som det bästa sättet att motivera elever, förutsätter en varm och känslsam uppfattning tvärtom en spontan vilja hos eleverna att mötas och lära känna varandra. Detta dilemma; mellan förnuft och känsla, teori och praktik, är begreppspar och motpoler lärare och pedagoger världen över ständigt brottas med.

Att verka för integration är enligt läroplanen en viktig del av skolans uppdrag. Frågor vi har kommit att tangera i vår uppsats rör hur man kan eller bör motivera elever att delta i organiserade projekt för integration. *Här tror vi att det finns mycket att göra för framtida forskning.* Intressant vore att undersöka attityder bland ungdomar angående integration och interkulturalitet. Vet ungdomar idag vad interkultur är? Vet de vad integration är? Eller kanske snarare; vad är integration för dem?

Integration kan tyckas svårt och stort. Som vi ser det är det viktigt att i ett tidigt skede arbeta med en definition av själva begreppet. Vår erfarenhet efter tre terminers interkulturellt inriktade studier, samt efter att ha medverkat under integrationsveckan på Blackebergs gymnasium, är att integration inte är ett mål som går att uppnå eller inte uppnå. Integration är en process. En annan (möjligen självklar men inte desto mindre central) upptäckt som vi gör, är att begreppet även innefattar begreppen ömsesidighet och jämlikhet. Om man vill verka aktivt för integration är det därför viktigt att understryka att integration är en möjlighet och skyldighet för alla inblandade i samma mån. Reaktionen från vissa elever under integrationsveckan ger oss dock en indikation på att integration inte alltid uppfattas som en reflexiv process. Tvärtom verkar man vara av den uppfattningen att det är någonting man sysslar med för att vara snäll möjligen, om man är på det humöret. Att inte alla delar vår uppfattning om att integration är till för alla är en omständighet och en förutsättning vi har att jobba mot. Det är det vi vill förändra. Därför behövs integrationsveckan.

6.Litteraturlista

Anderson, Benedict, *Den föreställda gemenskapen*, Daidalos AB, Göteborg 1992

Berglund, Ingrid, *Aktionsforskning*, Lärarhögskolan i Stockholm, 1998/04/25

Bauman, Zygmunt, *Det individualiserade samhället*, Daidalos, Uddevalla 2002

Haug, Peder, *Pedagogiskt dilemma: Specialundervisning*, Liber distribution, Stockholm 1998

Lahdenperä, Pirjo, *Interkulturella läroprocesser*, HLS förlag, Stockholm 1995

Lahdenperä, Pirjo, *Utbildning och demokrati 1999*, vol. 8, nr 3, Tidsskrift för didaktik och utbildningspolitik

Levinas, Emmanuel, *Etik och oändlighet*, Symposion, Stockholm/Lund 1988

Malmström, Györki och Sjögren, *Bonniers svenska ordbok*, Otava, Keuruu/Finland 1989

Mattson, Matts, *Att forska i praktiken*, Kunskapsföretaget AB, Stockholm 2004

Plisch, Emil, *Om konsten att spegla det samhälle vi lever i idag. Erfarenheter från Danmark*, Mångfald i kulturlivet, Oscar Pripp (red) Mångkulturellt centrum, Tumba 2004.

Rönnerman, Karin, *Aktionsforskning i praktiken*, Studentlitteratur, Lund 2004

Regeringens proposition 2003/04:140, Skolverket 2004/04/22

Lpo 94, Skolverket

www.ne.se

http://www.stockholm.se/templates/template_121.asp_Q_mainframe_E_template_120.asp_Q_number_E_34261_A_category_E_495

7. Bilagor

Bilaga 1: elevenkät

Bilaga 2: lärarenkät

Utvärdering av temavecka vt-2005

Vad tyckte du om följande moment (välj ett eller flera svarsalternativ),

isbrytarövningen?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

filmen ”En öm kyss”?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

diskussionen efter filmen?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

föreläsningen med Anders Sundqvist?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

dramagruppens framträdande?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

grupparbetet?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

Varför tror du att vi har haft den här veckan tillsammans?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Utvärdering av temavecka vt-2005

Nedan följer en fråga som vi ställt till eleverna. Vi tycker det vore intressant att ta reda på om personalen och eleverna haft liknande uppfattning om hur veckan varit. Därför skulle vi vilja att även ni besvarade samma fråga.

Del 1

Vad tyckte du om följande moment (välj ett eller flera svarsalternativ),

isbrytarövningen?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

filmen ”En öm kyss”?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

diskussionen efter filmen?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

föreläsningen med Anders Sundqvist?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

dramagruppens framträdande?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

grupparbetet?

viktig rolig dålig spännande onödig tråkig bra

Frågorna som följer nedan har ganska stort utrymme för variation i era svar. Vi har försökt att ha så öppna frågor som möjligt, detta innebär att du kan skriva hur mycket eller hur lite du vill!

Del 2

Vad har du haft för individuellt mål med veckan som varit? M a o, vad har du haft för tanke – ”mission” – med temaveckan?

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
Tycker du att ditt individuella mål har uppnåtts? Känner du dig nöjd med temaveckan?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vad tror du har varit mest lärorikt för eleverna ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hur tror du eleverna har upplevt den här veckan? Tror du de har tagit till sig veckan på det sätt ni har avsett?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Finns det något konkret som skulle kunna förbättras inför kommande år?

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....

Utöver de uttalade målen – vilka effekter tror du temaveckan kommer att ha?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Vad tycker du fungerade

sämst?.....

.....
.....

bäst?.....

.....
.....